

Hétfő, jan. 6. „A nagyapó.“ Eredeti népszimű 3 szakaszban Szigligetiől. Ennél jobb és újabb darabot is vehettek volna elő vízkerezt napján. A mennyiben az előadás élvezetes volt, nem annyira az elkopott darabnak, mint inkább Szerdahelyi és Némethiné talpraesett játékaának köszönhető. Kedd, jan. 7. „Eszak csillaga.“ Opera 3 felv. Meyerbeertől. Szerda, jan. 8. „A völgy liloma.“ Dráma 5 felv. Barrière után fordította Feleki Miklós. Csütörtök, jan. 9. „Nabukodonozor.“ Opera 4 felv. Verdi-től.

Budai népszínház.

Jan. 3. Először: „Napam boldogit.“ Eredeti vígjáték 3 felv. Irta valami Tarnay Pali. (A „Pali“ nevezet szinlapra nem illik. Vagy ez is a darab komikumához akar tartozni?) Ez új darab egyike a legjobbaknak, melyeket a népszínházban eddig láttunk. Egyszerű kerekded meséje ügyesen van kidolgozva, alakjai talpraesettek, menete eleven, s mindezen előnyök mellett folyékony nyelve. A közönség, mely fájdalom, csekély számmal jelent meg, mindvégig igen jól mulatta magát, annál inkább, mert az előadás is sikerült volt. A szereplők közt, kik általában mind helyesen feleltek meg feladatuknak, legtöbb elismerésre méltók: Szerdahelyi Nelli, Szépné, Dózsa és Partényi. — Alkalmat veszünk magunknak, ezuttal megemlíteni, hogy a népszínház igazgatója s a Szöllősy nővérek közt a béke helyreállt; ez utóbbiak újév napján léptek föl újra, a közönség tapsviharral és koszorúkkal fogadta őket, s hogy a béke annál szentebb legyen, elismerésül Molnárt is kihítták.

Jan. 4. „Házasság dobszónál.“ Vígjáték 3 felv. Jan. 5. „Peleskei notárius.“ Bohózat 4 felv. Jan. 6. „A nagyidai cigányok.“ Eredeti népszimű 3 szakaszban, Szigligetitől, ujonnan átdolgozva. Jan. 7. „Molière élete és halála.“ Dráma 4 felv. Desnoyer Károly és Sabath Jenő után Egressy Béni. A czimszerepet Molnár adta, nagy természetességgel és sok melegséggel. Méltó társa volt Szépné, ki „Armande“ szerepét helyes szempontból fogta fel. Jan. 8. Simonyi jutalmára: „A kis árva, vagy: a cigány mint földesúr.“ Eredeti népszimű 4 felv. Szeckely Kálmántól. Jan. 9. „Napam boldogit.“ Vígjáték 3 felv.

Nyílt tér.*

(Felhívás.) A Vasárnapi Ujság 1861. évi 37-ik számaiban Kovács Endre tiz darab zeneműre előfizetést hirdetett, s mind a tiz darabnak előfizetési ára 1 ft. A tiszta jövedelem Tóth István agg-tisztség felségelzésére volt ajánlva. Az előfizetések Tóth Istvánhoz Sándor-utca 17-ik szám alatt intézendettek, honnan a példányok is szétküldetni ígértettek. Alóírt előfizető tehát nyilatkozatra szólítja fel Kovács Endre urat, vajjon a nevezett zenemű megjelent-e, vagy megjelenend-e? S a meg nem jelenetés esetében havá lesznek az előfizetési pénzüsszegek? Berecz Imre.

Szerkesztői mondanivaló.

5911. Számos t. előfizetőink, kik megrendelési leveleikbe újév jó kívánatokat vegyítettek számunkra s meg nem szűnő rokonszenvükről biztosítanak bennünket: fogadják szíves köszönetünket s a jó indulat ósztinte viszonzását. Ha egyszerű barátságot kötöttünk, ok nélkül föl nem bontjuk azt, a mi „hét tél és hét nyár“ próbáját ugyis kiállotta már. Elég a tenni való. 5912. Szegszárd. Gy. I. Bónegszni való akad benne, ámbár nagyobb része csak ott birhat érdekel, a hol az illető egyének személyesen is ismerik. 5913. Kisnyuszallás. Az irat már sajgó alatt volt. Az új megérkezett. 5914. Téli kép. Próza előadás, gyöngye verselés. Még gyakorlatlan kéz és kevés tanulmány. 5915. Temesvár. P. Fr. Ohajtatás szívesen teljesítjük s mielőbbi találkozást ohajtatunk. A kiválasztott tárgy igen korszerű. 5916. Tavaszhoz. Nem használható. 5917. Visszaemlékezés. Teljes hiánya a tárgyhoz illő költői emelkedettségnek és melegségnek. Egyszerű rigmus, mely nagy hangon előadva, megjárna felkösöntésnek valamely jövedvű dísznótában. 5918. Losonc. Sz. L. A kívánt arcképre nézve már azelőtt tettünk intézkedéseket. Eddig még nem kaphattuk meg. 5919. Ungvár. B. F. A leveleket szívesen vesszük, azaz: rövid, velős, érdekes tudósításokat kérünk. 5920. Székelyhid. Sz. J. Ilynemű tárgyról nem lehet tudósításokat közlenünk. 5921. Győr. Dr. S. J. A lapot eddig is küldtük, nem tudjuk, hol rejlik oka a fennakadásnak. Most ujalog meg van rendezve. 5922. Bécs. P. M. Lapunkat az ottani akad. olvasóegylet számára szívesen megrendeltük. 5923. Bécs. K. T. Minden rendben van új év óta. A cikkekben sok a száraz szám. Persze nem nekünk, hanem másoknak, kik zsirosabb falatokat szeretnek. 5924. Csápor. D. J. Ha a küldött rajzokon eligazodhatnak rajzolóink, szívesen nyitunk tért a cikkeknek. 5925. Szilsárkány. K. E. Mind a 4 lap indul. A folytatást kérjük. Az új hivatalhoz szíves szerencse kívánatunk. 5926. Nyiregyháza. Sz. D. A felhívás lapunk számára későn érkezett, s mai időben könnyen félremagyarázható is volna ott, a hol sokat másképp értenek. 5927. Imre diák. Jól elmondott alkalmi verszetet, de nem jó most azon országgal tréfálni, „a hol a ezitromfia virágzik.“ Érti ön?

* E rovatban közlött cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a Szerk.

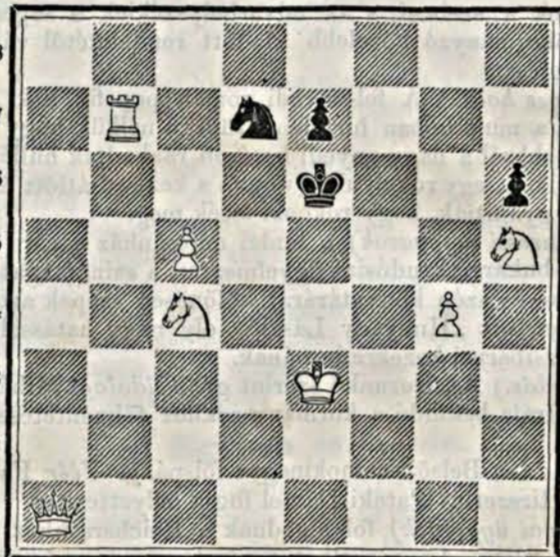
Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt. Pesten 1862.

5928. Verőcze. Á. J. Az ajánlatra e perczen nincs biztató szavunk. Lesz gondunk rá. Az elmaradt tájleírás jóni fog. 5929. Varad-Páspóki. Kíváncsiak vagyunk az „ellenmondásokra“. Hadd lássuk. 5930. Hanva. A jan. 3-ki levél is megérkezett. Tehát — várni fogunk. Semmi kétség, hogy szívesen megteszik. Nézetünk szerint az idő akkor alkalmasabb is lesz. Üdvözljük az újabbban bőven csörgedező „Tiburi forrást“. 5931. A hontalan. Kár a papírvesztéget. Nem lesz abból többé poéta, a ki meglelt korában oly szörnyeteket képes, költészet gyánánt árulni, mint ez a „hontalan“. Olvassa el ön még egyszer ezt a kétségbeesítő ösztöverségű két strophát: „Ki nem felejtethi honát, Midőn szabad szárnyra kelt ő, A melyben született; Sokról elmékedett: Hol irt (l) s tápot nyert szülőktől, Arany fellegvart is talán Föl is neveltett. Magának épített“ stb. Nem is strophák azok, hanem paragaphusok! 5932. Zalai ének. Az egyetlen élvezhető benne a refrain: „Zala bora, Zala rákja, Zala menyecskéje“ Tiszteeljék mind a hármat. 5933. Munkács. L. T. A rajz jó. A szíves küldeményeket köszönettel vettük. 5934. Szolnok. Cs. J. A levelet Abonyba küldtük. 5935. Aranyos-Megyés. F. K. A könyv kiadához egyelőre semmi kilátás. Kedvezőbb magánviszonyok között az illető bizonyosan pótolni fogná a hiányzó részeket.

SAKKJÁTÉK.

107-ik sz. feladvány. — Brown-tól (Angliában).

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 102-ik sz. feladvány megfejtése. (Bayer Konrádtól.)

Világos. Sötét. Világos. Sötét. 1) H d 4 - c 2 K e 5 - d 5 A) 1) tetszés szerint 2) B f 4 - c 4 K d 5 - c 4: 2) B f 4 - c 4: tetszés szerint. 3) V h 6 - c 6 ± 3) V h 6 - ±

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Filop József. — Nagyváradon: báró Meszéna István. — Pesten: Cselkó György. — Parabutyban: Rothfeld József. — Kővágó-Órszén: Gold Samu. — Kis-Tapolcsányon: Büttner Géza. — B.-Ujvároson: Kovács Lajos. — Sarkodon: Nagy Lajos. — Kecskemén: Horváth György (a 101-et is).

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	☉ Nap-kelet nyug.	☾ Nap-kelet nyug.	Hold-kelet nyug.			
Január	Jan. (ó)	Jan. (ó)	6. p.	6. p.	6. p.			
12 Vasár.	E 1 Ep. Ern.	E 1 Viz.	31 A Melánia	7 47	4 30	11 Jámbor	1 17	4 48
13 Hétfő	Veron. Vidor	Vidorka	1 Január	7 46	4 31	12 Vidor	2 8	5 41
14 Kedd	Bód. (Felix)	Szépike	2 Silvester	7 45	4 32	13 Félix	3 7	6 28
15 Szerda	Pal első rem.	Jókai M	3 Malahias	7 45	4 34	14 J. Mór	4 12	7 8
16 Csütör.	Márcz. Géza	Kéjke	4 70 tanitv.	7 44	4 35	15 Kis. ör.	5 21	7 41
17 Péntek	Antal r. Leo	Magány.	5 Theophan	7 43	4 36	16 Mag. k.	6 33	8 8
18 Szomb.	Péter rom. sz	Nemesk.	6 Vizker.	7 43	4 38	17 20 Sab	7 45	8 32

TARTALOM.

Ifj. Bartal György (arckép). — Borozás közben. Tompa Mihály. — Szolnok hazai népeletről (2 képpel). — P. Szathmáry Károly. — Montenegro (képpel). — Képek a hazai népeletről (2 képpel). — A magyar alföld egy vidéke (folytatás). — Valkáni kitörések. — Bécsi levél. K. T. — A borz-bőzefark (képpel). — Egyveleg. — Tartász: A magyar lapirodalom 1862. elején. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Köznövészetek, egyletek — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Nyílt tér. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert: (lak. magyar-utca 1. sz.)

3-ik szám.

Kilencedik évi folyam.

Pest, január 19-én 1862.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedérből 1 1/2 íven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton külön a Vasárnapi Ujságra féltre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Báró Wenckheim Béla.

Próbált hűségű hazafi. Nemesszivü emberbarát. Okos gazda. Kitünő sportsman. Mint az „Országgyűlési fényképek“ írója mondja: tökéletes gentleman, magyar kiadásban. Született 1811-dik évi február 16-án. Tanulmányait Pesten végezte, kitünő sikerrel. Tizenhat éves korában elvégezte a jogot, tizenhetedikben patvarista, tizennyolcadikban juratus volt, s 19-dik évében már ügyvédi diplomával kezében hagyta el a fővárost. A közrendi ifjuságtól nemcsak soha el nem vonult, sőt azok és a nép közt töltötte legszívesebben üres idejét. Ezért mind a kettőnek kedvence volt mindig.

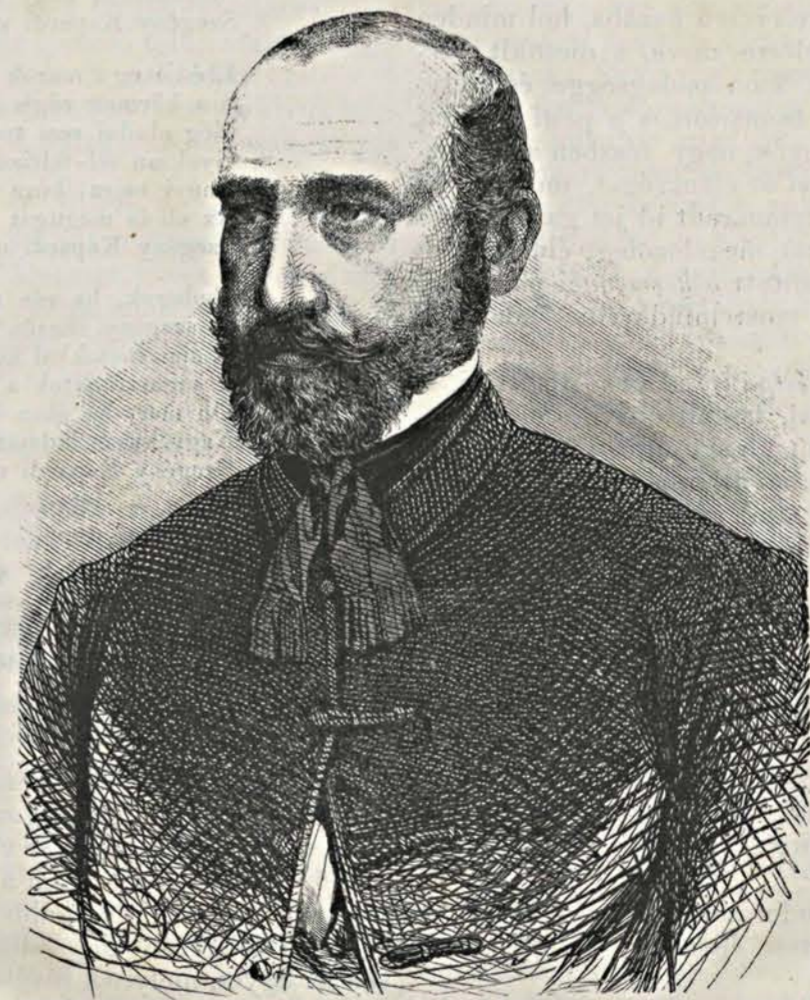
Mint jogász, édes atyjának b. Wenckheim Józsefnek aradi főispáni székébe iktatása alkalmával, mint patvarista, gróf Zichy Ferenc kir. biztos bevonulásánál, a banderisták közt tűnt ki; az 1830-diki országgyűlésen, az ifjuságnak volt központja és vezére. Ez időből egy jellemző ténye maradt emlékeztetben. Az ifju báró több fiatal barátjával, az akkoriban híres Lóczi-banda zenéje mellett mulatott, s indítványára az egész társaság fölkerelkedett, a Pozsonyban jelen volt orosz nagykövet Taticeff ablaka alatt éji zenét adni. A követnél épen estély és fényes társaság lévén, az egész vendégsereg a fölnyitott ablakoknál gyönyörködött, a talp alá huzott csárdásokban, míg végre a vendégek megbizásából, gróf Dessewffy Aurél lemenvén a tisztelgő fiatalághoz, felkérte tőlök a zenét egy tánczra, mit azok lovagias készséggel meg is engedtek. Azonban az egy tánczból, magyar szokás szerint, három söt több is lett.

A fölajánlott szíveséggel való gyöngédtelen visszaélés, s az adott szónak lovatlanul meg nem tartása, annyira fölhaboríták az ifju bárót, hogy kiválva a megvárakoztatott ifjuság közül, a lépcsőkön

fel, egyenesen a követ mulató teremének tartott, s ott a banda elé állva parancsolta annak, hogy kövesse. De a zenészek a két félnek való engedelmesség közt hazobni látszván, a báró elvette a primás kezéből a hegedüt, s előre menve önkéntelenül vonult utána a banda is. A jogaiba ekként reponált ifjuság pedig, rövid idei mulatás után, önként ismét visszaküldé Lócziékat az utánok vágyó főrendü társaságnak. Más nap a fiatal báró lovagiasságával és bátorságával foglalkozott az egész Pozsony.

Az országgyűlésről haza térve, az alig husz éves ifju, s közhivatali pályán keresett tért tevékenységének. 1831. évi október 26 án Békésmegye aljegyzője lett, s ő, ki az országgyűlésen a „dik-taturára“ ép oly hűségesen eljár, mint akármelyik szegény legény juratus, hogy a jegyzői széken sem összetett kézzel ült, tanusítják a megyegyűlések és sedriák ez idő-ről szóló protokollumai. 1832. évi október 25-én táblabíróbá nevezetett ki a huszonegy éves ifju, s a közügyekben e minőségben vett részt egész 1837. april 17-keig, a midőn Simay Kajetan és Vidovich Ferenczcel a másod alispánságra kandidáltatván, vetélytársai fölött ötszörös többséggel, nagy lelkesültség közt alispánná választott, s mint ilyen, a fenytő törvénysszékeken elnökölt két éven át; anyyi erélyt, törvénytudományt és bölcseséget fejtve ki, hogy midőn az 1839-ik évi követválasztás elkövetkezett, senkisémm gondolt másra, mint a közszeretet és általános becsülésben álló ifju alispánra, a mint hogy a választási napon, határt nem ismerő lelkesedés között egyhangulag Békésmegye országgyűlési követévé ki is kiáltott.

Mit tett ez országgyűlésen? tanusítják annak naplói; mily nemes hévvel s elszánt bátorsággal lépett föl az eltapodott jogok mellett a jogtapodók ellen? bizonyítja, hogy egyebet mellőzzünk, azon kitünő jeles beszéde, melyet gróf Ráday Gedeon ügyében tartott, s melyet a „Politikai szónoklatok“ kiadója, a magyar szónoklat

BÁRÓ WENCKHEIM BÉLA.

+ 1879.

mekei gyanánt fölmutatott beszédek sorába vett fel. A hol a nemzet sérelmeit kellett velőt rázó és szivre ható szavakkal tolmácsolni, — a hol a haza megtámadott szabadsága, a nemzet jogai mellett kelle bator védő szót emelni, — a hol a hon testén ejtett sebeket kellett higgadt észszel, bölcs belátással, orvosolni, gyógyítani: *báró Wenckheim Bélát mindig az első sorban látjuk.* Az ország házában, a megye terében, a szalonokban, mindenütt a nemes lelkű és tiszta érzelmű hazafit, mindenütt a jószívű ember barátot, az áldozatra kész philanthropot látjuk benne.

Csuda-e, ha e tulajdonok mellett, nemcsak megyéjének, hanem az egész országnak tisztelete karolta körül, s nemcsak meggyéje, hanem az egész haza függesztette rá szeretettel és büszkeséggel szeméit.

Még ma is él egy őszbe borult táblabíró, ki mint országgyűlési követ, nem egyszer mondta el Pozsonyban, hogy csak két *indigenát* bécsül: a dohányt és báró Wenckheim Bélát.

Valóban, alig hinné az ember, hogy e nemes növény, alig hetven éve, hogy Magyarország földébe átültetett! Az 1791. évi országgyűlés 73-ik törvényzikké adott indigenatust a Wenckheim báróknak, kik még akkor annyira idegenek voltak e hazában, hogy honosításuk csak ezer arany lefizetése mellett lön megengedve. (Lásd a felhozott t.-cz. 4 §-át.)

A büntető törvények körében, az alispáni székben szerzett gyakorlati ismereteit érvényesíteni, szép tért nyitott előtte az 1840-diki országgyűlés, hol azon büntető és javító rendszer kidolgozására kiküldött *országos választmány tagjává nevezetett* ki, melyben az ország első rendű capacitásai, Deák, Pázmány, Pulszky, Bezeredy, Palóczy, Zsedényi, Klauzál, Beöthy stb. vettek részt.

1842-ben, a gróf *Teleki Józseffel* főispáni beiktatására Békésmegyébe utazott gróf *Károlyi György* elé lovagló fényes banderium vezére volt, s ő nyújtotta át neki azon diszasszlót, melyet az új főispánnak, bizodalomuk, szeretetük zálogául, a megye előkelő hölgyei készítettek, s melyért viszonzásul, a főispán lelkes neje, a magas érzelmeiről és mély hazaszeretetről ismert *Zichy Karolina* grófnő, sajátkezüleg himezett egy ma is meglevő drága lobogót, a megye számára.

A méltánylás, melyben felülről részesült, nem volt kevesebb, mint a szeretet, mely a nép részéről átkarolta. 1848-ban Békésmegye főispáni székébe emeltetett, s István főhercegnek, *Magyarország nádorának főudvarmesterévé* nevezetett ki.

Ez időszakról ne szóljunk most

1849-ben külföldre menekült.

Megkegyelmeztetése után visszatérvén a hazába, hol minden más tér a társadalmin kívül el volt előtte zárva, a dicsőült *Széchenyi* egyesületi eszméit karolta föl. azon melegséggel és eréllyel, melyet máskor a közügyekben tanusított, s a *pesti nemzeti kaszinó*, a *lóverseny*, a *csáki vadászegylet*, nagy részben az ő buzgóságának köszönhetik azon lendületet és élénkséget, melynek az utóbbi időben örvendettek. Ezekről fennmaradt id-jét gazdálkodásának szentelte, s az octoberi napokat megelőzőleg, élénk részt vett a *Trefort* Ágoston által megindított *békésmegyei gazdasági egyesület* létrehozásában is, melynek most mindketten választott elnökei.

Egy év előtt ismét *Békésmegye főispánjává* nevezetett ki, és ő, hazafiúi érzettel és önmegtadással, hódolt e terhes megbízásnak, mert azon hitben élt, hogy ekként „megnyit a lehetőség, alkalom, ut és mód, hogy békés átalakulás útján a magyar ügyeket a törvényes kerékvágásba, önmagunk által, idegen befolyás nélkül alkotmányos formák, s törvényeinkben sarkaló intézményeink nyomán, ismét visszahely-zhetjük.“ Türelmet és mérsékletet, önmegtadást és ildomosságot hirdetett annál fogva első szavában is, a visszafoglalt főispáni székéből, de ugyanakkor határozott hűséget kívánt az elvekhez.

Meggyét leghamarább szervezte.

Kicsiny dolog, de mégis nagyon jellemzi, hogy midőn a december 11-dikén tartott tisztválasztás alkalmával a közönség erősen kiáltozott, s egy hang, annak rendreutatisát kívánta volna, mosolyogva szólalt fel: „hagyjuk el azt, hiszen olyan jól esik a fülnök e tíz év óta nem hallott zaj!“

E naptól fogva, ismét vezére és moderátora lön báró Wenckheim Béla Békésmegyének, épen úgy szeretett, épen úgy tisztelt vezére, mint volt régente.

Meg kell még róla jegyeznünk, hogy az *esztergomi értekezlet-*

nek ő volt irányadó első szónoka; hogy azon kevesek közé tartozik, kiknek véleményét az uralkodó Felső az utóbbi időkben kikérte.

Emberszerető nemes szívről, ha szerénységét nem akarnák megsérteni, azok szólhatnának legjobban, kiket gyámolítani soha el nem fárad, kiknek szolgálatait jutalmazni és meghálálni nem szűnik, kikért minden kínálkozó alkalmat felhasznál, hogy velök jót tehessen. Mi csak azon egy vonást említjük itt fel lelkületéről, hogy olyan tisztviselők fizetését, kiknek családi körülményeiknél fogva a megye díjazása föntartásukra nem elegendő, saját erszényéből szokta megtoldani. Hogy közeledeknél mindenütt ott van az előmozdítók közt, azt fölösleges volna említeni is.

Kinek szíve a hazáért oly melegen ver, az csak szeretettel doboghat az emberiség, az emberek iránt is.

Egy év előtt Békésmegyéről egy nyilatkozott b. Wenckheim Béla, hogy „ennek tágas rónán és a mindenségre emlékeztető lát-határán, szabadabban lélezkik, mint bárhol, s ennek lakosaiban a legjobb barátait, rokonit, párthiveit tiszteli, szereti, szorgalmas és értelmes földmivelő osztályához, a legmelegebb rokonszenv csatolja.“ — Békésmegye közönségének irántai érzelmeit pedig Terényi Lajos tolmácsolta a legutóbbi megyegyűlésen, midőn ékes szónoklatában az ország főrendeiről emlékeztvén „szeretve tisztelt főispánunkról úgy szólott, mint azon férfuról, kit e megye büszkén vall fiának és vezérének, ki e megyének a hazafiság utain, fiatal korától kezdve, mindig irányesillaga volt, kinek valamint örömeit, úgy bánatát és szenvedéseit is érdeklél kísérjük, mert érezzük, hogy úgy hazánkban, mint e megyének szüksége van arra, hogy ő sokáig éljen.“

Szathmári Károly.

Kapardi ur.

Kicsi szobájában guggol Kapardi ur, Olyan száraz, sovány, mint hegedűn a hur; Benesett szeméből az éhség kandikál, Állán alig képes kibujni a szakál; A lélek már csupán háláni jár csak bele, Egy gyermek is könnyen megbirkóznék vele. Szegény Kapardi ur!

Ruhája rongynak is csak alig járja meg, Az egész nem egyéb — egy tarka fölöttömög; Színe is lehetett, sőt új is volt talán, De azóta sok viz folyt már le a Dunán. Testéről e rongyot lehordaná a szél, Szerencséje, hogy az utczára menni fél. Szegény Kapardi ur!

Ebédje egy marok száraz tökmagból áll, S a körmeit rága, midőn más vacsorál; Még aludni sem tud, mint más emberfia, Gyakran fel-felriad: „tolvaj, haramia!“ Ennyi bajra, búra vajh mért is született? Az eb is megugat ily czudar életet. Szegény Kapardi ur!

Emberek, ha van még irgalmas szívetek, A szegény éhezön oh könyörüljtek! Alamiznátokkal keressétek fel őt, S vigasztaljátok a kinlódva szenvedőt. Oh mert ha éhen hal, ki fogja örzeni Nagy vasas ládáját, mely — arannyal teli! Szegény Kapardi ur!

Vida József.

Szolnok védelme. (1552.)

(Történeti beszédek.)

P. SZATHMÁRY KÁROLYTÓL.

(Folytatás)

III.

Bárnyil nyugodtnak mutatá magát Szolnokvár parancsnoka, éjjelre kelve nehéz hazafi gondok lepték meg lelkét.

Az erősen megrönggált vár; az ostromló ellenség folyvást növekvő száma — mi közben a hívek napról napra jobban apadtak — s végre azon mindinkább hanyatló hit és bizalom, melyet idegen harcizosai iránt már alig alig táplálhatott, kétségbeesett tevék az ügyet, melynek hívéül esküdtöt.

Lámpáját ugyan kioltá, de a késő éj daczára, mely csaknem

éjfélel közelgett borongó gondolatok között járt le s föl a teremben.

Néha megindult, hogy neje lakosztályába térjen.

— Mi vigasztalót mondhatnék neki? . . . Aludjanak csendesen; mig a balsorsot nem sejtjük, boldogok vagyunk.

Végre kimerülten veté magát egy tábori ágyra, s azon sem éber, sem alvóhelyzetbe merült, melyben a valót és álmot nem tudjuk egymástól megkülönböztetni.

Keves ideig lehetett így, midőn a zárt ajtó előtt egyszerre suttogást, majd erősebb zajt s végre egy iszonyu ütest hall, melyre az erősen vasozott ajtó sarkaiból fordult ki.

A egész termet egyszerre fáklavilág önté el.

Nyáry rögtön talpon volt s bár a jelenetet nem tudá egyszerre megfjejtteni, az azon napon történtek után a sejtés nem lehetett távol.

— Lázadók! — kiáltá dörgő hangján — mit akartok?

— A rejtett ul kulcsait! — mond fenyegető hangon egy vad ficzkó, ki mint villogó szeméből látszott, bátorságát a kancsó fenekéről meríté.

— Gaz árulók! Ahhoz csak életem árán juthattok — mond a parancsnok, miközben széles ősi kardját a falról leragadá. — Hol van *Enzinger*?

— Azt ne kérdezd; arra ezuttal hasztalan vársz. Mi nem akarjuk halálotat, de a magunkét sem. Ha akarod, légy vezérünk a menekvésben; ha nem, add a kulcsokat és maradj itt haszontalan áldozatul — mond az egyik tiszt.

— Majd meglátom, ilyen jó nyelved lesz-e Pozsonyban királyod előtt, midőn sáfárságodról kell számot adni!

— Mi vágóhidra nem ajánlkoztunk. Már régóta nyakunkon a török; fel kellett volna minket szabadítaniok.

— És eskütök, melyet nekem tettetek?

— Elég híven tartottuk; az őrizetnek két harmada elveszett ez irtózatos védelemben. De mit is vitatkozunk annyit? Vessz, vagy add a rejték kulcsait!

— Jer, vedd el! — kiált fenyegetőleg a parancsnok s iszonyu volt látni, a mint hajszálai fölmeredtek s szemgolyói szikrázva és parancsolólag jártak körül a szolgacsoporton.

De e pillanatban hátulról karját megragadtatni érzé s midőn ez orvomegtámadásra hátra fordult, meglepetve ismerte fel *Enzinger* arcját.

A női lakosztály felől észrevétlenül lépett be ez s midőn a szolgacsoport a várparancsnokot így vágásra képtelenné téve látta, mint szemtelen légyecsoport rohant a küzdő oroszánra.

— Meg kell kötözní s a kulcsokat elvenni tőle; száját tömjétek be, hogy ne kiálthasson! Így . . . most a kulcsokat ide! . . . A magyar őrség a külső sánczokon van; egyetlen fáklán kívül, minden fényt oltsatok el s most siessetek a rejték hely nyilatához; pár perc múlva indulunk!

Egy kínos óranegyed telhetett el. Nyáry nyomorultan fet-rengve és dühétől elkékült arcczal feküdt a terem közepén. A hold komoran sütött a szerencsétlen áldozatra, kinek szívében még kinosabb szorongást okozott a jövőndő kétes kimenetele s a hazafájdalom, mint a durva kötelékek, melyek tagjait vágták be.

Azonban a nyitva hagyott ajtón egyszerre Pekry Gábor rohant be zilált fürtökkel s képéből kikelve:

— Ki van itt? — kiáltá — tehát minden üres és mindenki honaruló?

Lábai azonban parancsnokába botlottak meg, s a jövő pillanatban felorditva rogyott az ifju térdeire, hogy a kötelékeket elvágja.

Nyáry az ajtó felé rohant, ajkain egyetlen szó tudott kitörni. — Utánok! Utánok! kiáltá; de térdei a fájdalom miatt megtörték s ő erőtlentül földre rogyott.

Pekry megérteni látszott őt s a lépcsőzeten le a várudvarnak azon részébe sietett, hol a rejtékajtó lejárója volt.

Már akkor a magyar őrség is észrevette a dolgot s felpogyszolva haladt le a lépcsőzeten.

Pekrynek sikerült ígéretekkel és fenyegetésekkel, majd hazaszeretet sugallta lángszónoklatokkal vagy huszat visszatartani.

Midőn visszatért, *Nyáryt* kardjára támaszkodva, a folyosón találta. Szomorú arca, úgy látszik, sokat megfjejtett a parancsnok előtt.

— Beszélj! — dörgő komoran.

— Elmentek . . . A legnagyobb erőfeszítéssel alig sikerült huszat visszatartani.

— Elég . . . *sírásónok* épen elég . . .

— Mit akarsz tenni?

— Megesküdtem, hogy *Szolnok* védelmében halok meg.

— Én is.

— Az nem lehet. Az egyetlen férfi, kire kincseimet nyugodtan bízhatom, te vagy. Neked élned kell; a hazának szüksége van reád; esküdet nekem tevéd s én feloldalak az alól . . . Vedd magadhoz nőmet és gyermekeimet; kincseimmel együtt sikerülni fog nektek eljutni felső-magyarországi jószágaimba . . . Csak kérlek, kimélve költsd fel őket; öltözzenek fel és siessenek ide végbucsurá.

Pekry meredt szemekkel nézett a méltóságos alaku férfura, kinek fürteire ezüstkoronát tett a hold. Szentül hívé, hogy a váratlan esemény a parancsnok elméjét megzavarta.

— Feküdjél le, édes jó uram; pihenésre van szükséged. Nőd, gyermekeid azóta biztosságban vannak. *Enzinger* elők mentek a rejtékutba be legelőször.

— Nőm? gyermekeim? — ordított *Nyáry* s végéregjé össze-szedve oroszlánként szökött neje lakosztálya felé, eltűnve a félig nyitott ajtón. *Pekry* követé.

— Üres! — nyögé a szerencsétlen várur. — A gyalázatos, nőmet s gyermekeimet elrabolta!

S erejétől elhagyatva újra összerogyott; de most *Pekry* karjaiba és eszméletlenül.

(Folytatás következik.)

Képek a hazai népeletből.

XIV. Az erdélyi cigányok.

Ismerjük el érdemeit egy oly fajnak, mely az inség, nyomor s kinszenvedések közt is századokon keresztül megtartotta nyelvét, nemzetiségét: Parthok, médok, celták, géták stb. stb. hova lettek? roppant építményeik mikor enyésztek el? ki mondja meg? De áll még a cigány és . . . él, különösen Erdélynek csaknem mindenik falujában. Távolról látszanak a fálvak végén a hurubák, valami földhalmok, amik vakondtúrások is lehetnének, itt azonban emberek laknak. A halmok alatt lélekzefojtó barlangok setétlenek, mert ablakot nem lehet a földön keresztül vágni, ajtójuk két szál deszka, mely oly szoroson van összeeresztve, hogy két ujjam egymás mellett alig férne keresztül a hasadékon. Egyetlen világító nyílás a szurtos kürtő, melyen által a szél fityóli síró nótáját. Butorzaúk: egy kevés szalma, ami a tüzeléstől fekhelynek fennmaradt, egy fazék a végre, hogy abban a család levesét, babját, husát sorra főzze vagy rántsa meg, és egy puliszka-főző s abból a kilógó kormos dorong, mit ő keverőnek nevez. Ruházatban lefőstve is láttam hurubás cigányt; de úgy tapasztalám, hogy az nehéz vállalat, mert nemzeti öltönyük nem létezik, hanem a helységekben elkopott, szétnyítt ruhadarabokat vásárolják össze, csupán arra ügyelve, hogy az mentől kevesebb, veresebb és czifrább legyen.

Testalkata a hurubásoknak, nem az, ami a sátorosoké, kik közt a legdelibb athletákat s a legférfiasb arczokat fedezhetni föl, különösen a ki gyergyóvidéki csengetyűseket lát, megáll s elbámul azok férfias szépségén — a hurubás cigány középtermetű, könnyű, hajlékony, fürgé, mint a görög. Arczszínök olajszin-barna; de az sokszor és sokféleképen változik, nagy befolyással levén erre az anyák szépsége, s a földesurak és az udvari cselédek hajlama. Néhol még a szőke cigány sem ritkaság.

Jellemük: képzeltlenül hajlam a hazudozásra, minék az is az oka, hogy ha nem hazud, étlen is meghalhatna, s ő szegény feje nem farkas, hogy éjjel járjon orozni, mert ezer közől alig találkozik egy kettő, a ki fejét éji kalandokra veti. Szolgálatra készek, és ritka sérény, de kontár munkások. Értnek ők mindenféle könnyebb mezei munkához, s már a csépet is kezdik forgatni, a nők a kenderben kiválólag igen jó szolgálattelvők. De mennyi baj van velök a mezőn! Már példabeszéddé is vált: hogy amely helységben sok cigány és sok nemesember lakik, azon a határon a földdekben több dudva terem, mint gabonaszál.

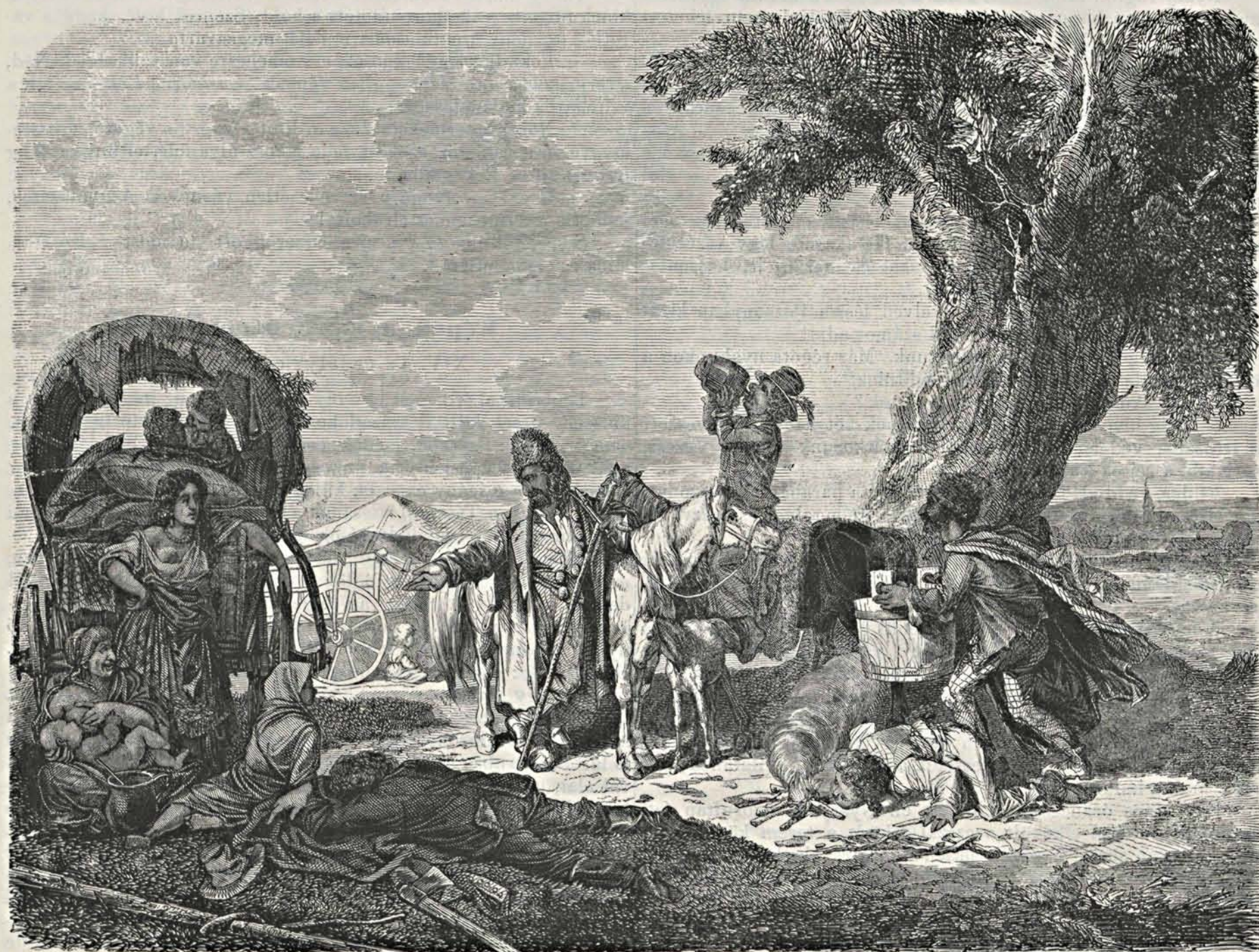
Kedélyük felséges vidám. A cigány, midőn leginkább éhezik, legvigabb dalait zengi? Sem az éhség el nem lankasztja, sem a szomj meg nem tikkasztja. Ha jön a hideg, avval barátokzik meg, s ha éget augustusban a meleg, leveti hátáról a rongyot, s kedélyesen dolgozik, mint más a kényelmes, a kihűsített szobákban.

Sajnálkozást kelt a cigány télen, csikorgó havon, ráhányt rongyainak számtalan lyukain olajsín bőre úgy kukucsálgat ki-felé, mintha tréfából füstös párduczborbe bujt volna, de vidorsága most sem hagyja el, s szilaj tréfáit csak úgy szórja a dévaj köte-kedőkre, mintha más a kandalló előtt szivaroznék.

Találkoznak közöttük zenészek és kovácsok, belőlök telnek ki a kéményseprők, fog-huzók, borotvások, pecézerek, udvari bolondok, a mi nagyon meggyérült. De legkedvencebb munka-tárgya: sáncz-ásás, földhányás, házverés, sőt a téglát is ők vetik. Továbbá az aratás. Ekkor él a cigány igazi horgas napokat. El is vándorol hurubájától 20—30 mérföldre be a mezőbe, hogy aratni valót kapjon. Gyakran 100 ölnyi vonalban nem láthatni mást, mint porfelhő

legkecsgetőbb ígéretekre se mozdulván fel, valamelyiknek érte kell menni, s hogy a társaság ne bomoljon meg, gyakran mind leszáll a szekérről. (Hogy helyre álljon a béke, a dádé smét válaire szedi őket. Itt azt jegyzem meg: hogy nem ismerek oly nép-fajt, mely gyermekét forróbban tudná szeretni, mint az erdélyi hurubás cigányok. Köztük nem találhatik elvetett gyermek, s ha valamely hurubából a szülők kihálnak, egész helység cigánysága vetekedik felette: hogy az árvát melyik fogadja magához, s aztán növeli, a mint Isten engedi, mint sajátjait, pórén.

A halálozás nagyon szivrázó jelenet: az elhunytat az egész helységbeliek oly keservesen, iszonyu jajgatások közt siratják, mintha mindenik külön külön testvérét vagy gyermekét veszítette

Képek a hazai népeletről: XIV. Utazó cigánycsoport. (Rajzolta Jankó.)

közt vándorló cigánycsoportot. Elölmege a családfő meztláb, ka-lapját kezében tartja, egyik vállán botról lóg egy szennyes vá-szontarisznya, a mely takar puliszkamorzsálékot, penészes ke-nyérhulladékot, kőkemény málésarkalot és még valamit — egy pálinkás üveget.

A családfőt festői csoportozatban követi — mely a sátorosok költözködésénél egy hanggal sem regénytelenebb — a feleség, a nagy és kis leányok, a nagy és kis purdek, rendre vezetvén házi barátjukat a tarka malacot, a család egyetlen kincsét, mely szent Mihálynapra kövérre szokott hizni. Az apró meztelen porontyok, ha kifáradnak, szülőik vállára telepednek, s a megterhelt apa, mint-egy két, három s négyfejű sárkány, a csillogó fogakkal, úgy lép-dél a kedves tehernek nem csekély súlya alatt. Ha a családnak szekere is van, van ám akkor mászkálás, szekerre rakodás, taszi-gálódás; egyik még csak leesendő, a másik már a porból bontako-zik, harmadik messze ordít a szekér után, földhöz veri magát, s a

volna el. Mikor a faluban nász és temetés van, akkor nincs czi-gány dolgos.

Földesura mindeniknek van — ha csak valamelyik magának külön telket nem vásárolt, a mi nem ritkaság. De még minő földes uraságok is vannak! az ő nagyatyja ennek a nagyatyjának egy ma-lacot és egy véka kukoriczát adott öt váltó ftba, s valaméddig azt lefizetheti, addig kamatul évenként tegyen 6. tenyeres napszámot. Száz év óta a szerencsétlen utód ma is csak a kamatot praestálja.

Igy egy elágazott cigánycsalád, öt-hat elágazott nemes csa-lád mindenikét principalisának ismeri.

Nem létezik ugyan irás a felek közt, de az adós unoka a tra-dícióknak hitelt ad, s mit sem törődik vele.

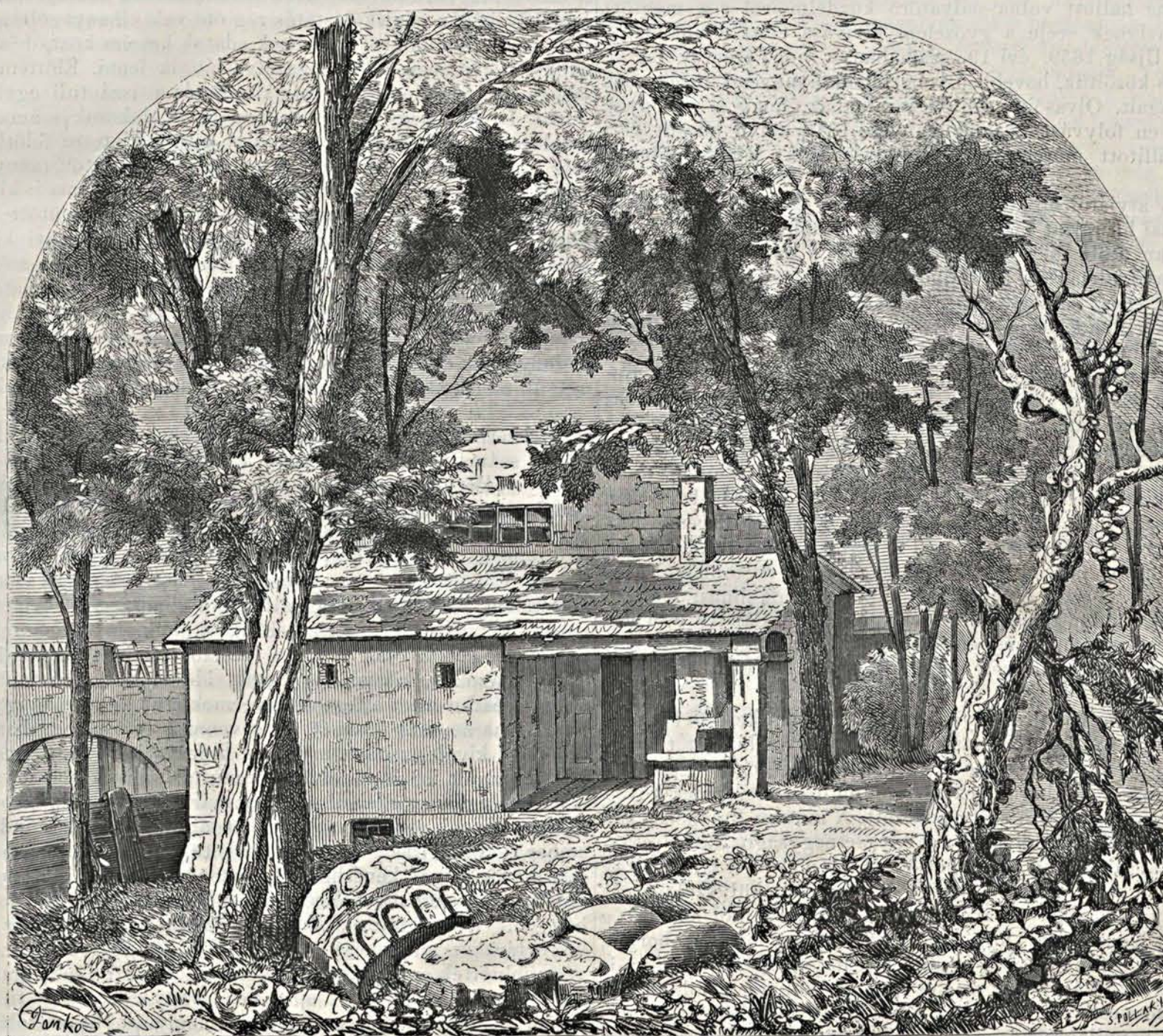
Utazik a cigánycsoport,
Mégdelele, álló déi van,
Hogyha volna — egy bokorban.

Jaj ehetném! jaj nyughatnám!
Szólt az egyik, sikolt a más.
Vizért kiált a harmadik:
Hol a kenyér, hol a forrás! — M—ségi.

Ferenczy István elhagyott lakában.

Ott áll a hajlék pusztán, elhagyatva, —
Körötte minden néma, hallgatag;
Szent helynek véli, — s elkerüli a zaj,
Nagy, — siri csendben állnak a falak;
S e hely valóban, mint a temető, —
S oh benne annyi, annyi a halott:
Sok szép kihalt remény, a mely virággá, —
Sok eszme, mely testté nem válhatott!

Alant a földön néhány kődarab;
Mily döbentő! hogy összeillenek.
A pusztulást s a nemteljesülést
A föld okozza, s az mutatja meg;
Egyik kő régi, nagy mű tört darabja,
A másik tán azzá lett volna még;
Azt nem kimélte, ezt nem pártolá
Az idő; — s most mindkettő semmiség!

Ferenczy István kerti laka Rimaszombaton.

A melyben éltek e remények — a szív
Nehéz sorsában végre megtörtött, —
S a lélek, melyben fölillant az eszme,
Az eszmék jobb honába költözött;
Nem pártolá a föld az égi lelket,
A bimbótól megvonta a sugárt;
S nem teljesülhetvén a szívnek vágya,
Mely élteté, — ez adta a halált!

S ott áll a hajlék pusztán, elhagyatva,
Hűs árnyékot borítanak rá a fák;
De sűrű lombjuk ernyős sátorán át
Keresztültör a nyájas napvilág;
És ekkor oly tündöklő fényben áll
— A melyben ő élt s dolgozott — e lak:
Minőt azok köré festünk csupán,
Kik nagy eszméért éltek s haltanak!

Ott távolabb töröten egy fatörzs,
Örökzöld repkény fogja dusan át;
Mi a repkény már, hogyha fosztva a lomb,
Ha letöré a vész a koronát?!
Ápolni kelle, hogy virágozhassék,
Örökborostyán, tört fának mit ér?!
A kit — mig élt, — kevésben pártolának,
Halál után mi annak a babér?!
Halál után mi annak a babér?!
Halál után mi annak a babér?!

Igy áll a hajlék pusztán, — elhagyatva,
Jel rajta minden, arról, a ki volt;
A napsugár, mely tündökölt felette,
A lomb, mely a tető fölé hajlott;
És áll a lak, — s mely szülte a művészt,
A honnak is szolgál intő jelül,
Felkél a szellő, rezdül a levél,
S szó hangzik a megzörrent lomb közül:

„Kik a dicsőség fényével körítnek,
— Mig ember él, — a nemzetet és hazát,
Kik a népek örökhirt szerzenének:
Az ég, bizonynyal, minden honnak ad!
Talán ritkán, — de küld egy-egy sugárt,
— Tánadnak mindenütt nagy szellemek:
S csak az a nép fog nyomtalan kiveszni,
Ki e szent kincset nem becsülte meg!”
Györy Vilmos.

Ferenczy István műerekljei Rimaszombatban.

Ki ne ismerné nevét „az első magyar szobrásznak,” a ki feltűnt mint egy fényes meteor, s észrevétlenül hamvadt el, mint egy mécs? Ki ne hallott volna pályatörő kivitelmeiről s a megtört kebelről, melynek ereje a győzelem kivívása előtt ellankadt! A Vasárnapi Ujság 1859. évi 19. számában, a hol Ferenczy István arczképét is közöltük, bővebben ismertettük e művészi törekvések viszonyosságait. Olvasóink emlékezni fognak, hogy a viszonyok hatalma ellen folyvást küzdő művész 1846. táján bucsut vett Budán felállított műtermétől s szülővárosába, Rimaszombatba költözött.

Itt egy atyjától öröklött telken építette azon kis kerti lakot, melynek mai hü rajzát mellékelt, sikerült képünk ábrázolja. Itt e kis hajlékban ült még egyszer sátorot az ő művészi szelleme s teljes visszavonultságban itt dolgozgatott még szobrászati műveken 10 évig, egész halála órájáig, mi 1856-ban következett be.

E kis kertilak érdekes ereklje a magyar művészet történetében s a ki Rimaszombatot meglátogatja s e lakba lép, nem fog belső megindulás nélkül végig pillantani a tört remények és mulandóság itt elszórt jelvényein. E lak most az elhunyt művész unokahuga, özv. Jánosdeákné asszonyság birtokában van, ki azt nemes kegyelettel őrzi az enyészet pusztító karjai ellenében, s minden idegennek szives készséggel nyújt alkalmat, az itt elszórt ereklje megtekintésére. A művész hátrahagyott művei közül csaknem egészen készen láthatók itt Széchy Mária, Kazinczy Ferencz, Fáy András, Nagy Pál, Rudnay primás s mások melliszobrai, köztük magáé az elhunyt művészé is. Azonkívül látható itt több igen szép antik bronz szobrocska, melyeket a művész alkalmasint akkor szerzett meg, midőn tanulmányi éveit Rómában, Canova és Thorwaldsen mesterek műterméiben töltötte. Ujlag kifejezzük itt azon ohajtásunkat, vajha e művek mind a nemzeti Múzeum birtokába juthatnának!

A magányba vonult magyar szobrász itt sem kerülte ki a sors csapásait. Egy 1847-ben Rimaszombat városában kiütött tűzvész Ferenczy új kerti műtermébe is becsapván, a dologhoz nem értő tűzoltók az izzó márványműveket vízzel öntözgették, minek következtében ezek nagy része szétrepesztett. A művész különösen sajnált így megcsontított művei között egy életnagyságú „Euridyce”-t, melyen sokáig dolgozott, s melyet ő legjobb művének tartott. Ugy mondják, hogy Ferenczy e művét állandó emlékül szülővárosa valamely nyilvános helyén akarta felállíttatni; miután azonban a fentemlített balsors érte, ugy rendelkezett, hogy ama szobormű, koporsófedele gyanánt, vele együtt eltemettessék. A mi ugy is történt. Valóban kár, hogy e jeles mű még mindig a földbe van rejtve, s bizonyosan nem sértenék a boldogult emléket, ha koporsója fedelét napvilágra hoznák s helyébe kárpótlásul, az egyszerű sírdombra, a művész érdemeit megillető síremléket állítana a mai nemzedék!

A magyar alföld egy vidéke.

(Ethnographiai vázlat.)

(Folytatás.)

V.

A nép tudományos műveltségéhez értem. A spártai polgárok a tudományokat és művészeteket szükségteleneknek, sőt károsaknak tartották s egy közülök az ezt szemökre vető atheneinek így válaszolt: „Valóban, ugymond, egyedül mi vagyunk, kiket meg nem taníthattok *vétkeitekre!* (Plut. in Lyc. I. 52.) *Tudósságot, igaz, a néptől senki sem követelhet; sőt azt is kénytelenek vagyunk elismerni, hogy a közéletben u. n. civilizációval karon fogva terjednek a vétkek. Csak azt tartom szükségesnek, hogy a nép ismerje kötelességeit és jogait; tudja saját anyagi gyarapodását munkálni;*

végre a babonából s tompa érzéketlenségéből kivergődve, legyen fogékony minden szépre, jóra. E czélt egy-segyedül a *vallásos nevelés* útján lehet elérni, azért a közoktatásnak főképen oda kell irányulnia, hogy Wellington herceg szavai szerint: „a vallás legyen alapja a néptanításnak, mert különben az ördögök megszáporodnak e világon.” Ide nézett a magyarországi ref. négy egyházkerület is, midőn a hazai népiskolák új szervezetét 1858-ban Debreczenben megállapította. (Lásd: Népiszk. Szerv. Pápa 1859. 3. l.)

A debreczeni nép tudományos műveltségét a mi illeti, szomorúan kell bevallanunk, hogy ez, a mennyire általam kiismerhető vala, még *alacsony fokon áll*; s „a polgártársak tudatlansága, így nyilatkozik előttem nem rég egy bennszülött, főleg azért fáj, mert a várost Magyar-Sionnak, kálvinista Rómának nevezgetik!” A baj legfőbb okául a népiskoláztatás rég óta való elhanyagoltságát tartják. — Régibb időről nincsenek adatok kezeim közt, de az utóbbi évekre nézve amaz állítás igazolva látszik lenni. Előttem fekszik ugyanis a hivaalos statisztikai kimutatás a tiszántuli egyházkerületről. Itt áll, hogy Debreczenben a ref. lakosok száma 29589, iskolásoké 1896. E számok mellett első tekintetre felőtöl, hogy míg a többi egyházak nevei után az „iskolázható” (annyi mint: iskolaköteles, de iskolába nem járó) gyermekek száma is kimutatva van: Debreczen után a rovat üresen áll. Hasztalan ütöttem fel az általam megszereshetett 1852, 1853, 1855 és 1858 évi kimutatásokat is, a rovat mindenütt betölt. tlen. Azonban nem nagy fejtörésbe kerül, kiszámítani a hiányzó számot. A várossal határos Derecske, H.-Böszörmény, Szoboszló és B. Uj-Város községekben a reformátusok lélekszámát az iskolaköteles gyermekek számához viszonyítván, kijö, hogy e vidéken a ref. lakosságnál a lélekszámhoz ugy áll az iskolaköteles gyermekek száma, mint 6,4:1. Ezek szerint

$$6,4 : 1 = 29,589 : x$$

arány szerint mindenki tudhatja, hogy a városi iskolaköteles gyermekek száma valószínűleg 4.625. És ezek közül csak 1896 jár iskolába! — Poroszországban 6, az alsóorsodi ref. egyházmegegyben 8, tiszamelléki ref. egyházkerületben 10, a tiszántuliban 13, Ausztriában 14, Debreczenben 16 lélekre esik a reformátusoknál egy tanuló, tehát *épenugy, mint Tasmanidában Océániában!* (Falk Egyet. Világr. 834. l.) E vidéken legjobb lábón áll az iskoláztatás Derecskén; különben pedig általában elhanyagolt. A reformátusoknál, kiknek pedig legnépesebb iskoláik, az iskolakötelezetteknek egyre-másra csak fele jár iskolába (Debreczenben 15 közül csak 6). Azok is, kik iskolát jártak, idővel kevés hasznot húznak abból; részint mert a legtöbb gyermek csak egy-két évig jár iskolába — ha nő, már hasznát lehet venni a gazdálkodásban — s ez idő alatt, kivált az írást, meg sem tanulta jól; részint mert a mit jól megtanult is, 5-6 esztendő múltán, mivel nem gyakorolja, majdnem egészen elfeledi. Ugy annyira, hogy egész bizonyossággal mondhatni, miszerint a vidéken általában csak minden 10-ik ember tudja az írást. A nyomtatásbetűkön a nép inkább eligazodik, ámbar minél kevésbbé lát olyanokat is. *Községi könyvtárak* a vidéken tudtommal sehol sem léteznek; Tetétlenes és P. Ladányban volt alakulóléteben. Nézetem szerint a nép számára kölcsönkönyvtárakat még most *hasztalan* is állítanak. Míg a serdülők vagy felnöttek az ismeretek *becsét* nem értik és nem érzik, addig a mi parasztnépünk vagy épen nem, vagy csak nagy tukmálásra venné magához az olyan könyvet, melynek bepiszkolása vagy összeszaggatása felől ő pénzével tartoznék felelősséget vállalni.

Vasárnapi iskola a vidéken sehol sincs. Ezelőtt 30 évvel a tiszántuli egyházkerületben mindenütt megvolt a „vasárnapi oktatás” (a r. katolikusoknál — olyan a minő, — s a szépeességi evangélikusoknál még most is megvan). De a reformátusoknál a *vulgaris-rationalismus* ezt is megszüntette, mint az *egyházi fegyelmet*. Debreczenben — hol a tanyaiskolák sem léteznek — legalább a tanyákon vasárnap taníthatnának; de ott csak ugy vadon nőnek fel az emberek mind e mainapság. Észak-Amerikában a templomok mellé van ragasztva a vasárnapi iskolaterem, mely rendszerint igen tágas, ugy hogy benne 20-30 tanító működik egyszerre. Itt a vasárnapi iskoláztatásra nagy gondot fordítanak, (a köznapi iskoláztatás szabályszerűleg nem igen derék), e végre hatalmas egyletek állanak fenn, melyeknek ügynökei — rendszerint szünnapokra haza utazó theologus ifjak — évenként 90-100 ezer gyermeket gyűjtenek vasárnapi iskolákba. Nem lehetne-e a mi theologus ifjainknak is hasonló megbízatást adni? Népiünknek megvan az ismeretek iránt való érdek. Magammal történt, hogy példát

említsék, ezelőtt mintegy négy évvel, hogy vidéki utamból érkezvén vissza Debreczenbe, utitársammal utközben beszélgetésbe elegyedtem tudományos tárgyakkal felett. Társam, többek közt, tagadta, hogy a föld gömbölyű s a nap körül mozog. Elképedve én nyíri hitetlenségem, igyekeztem a 16 iskolát végzett *urienbernek* érthetően és világosan elibe terjeszteni ama napnál fényesebb igazságokat. E közben több ízben vettem észre, hogy szekeres emberünk az első ülésből gyakran hátra-hátra tekintget s nagy figyelemmel hallgatja beszédem. Midőn végre megállottunk, előmbe került az egyszerű ember: „Uram, ugymond, én még soha sem hallottam ilyen szép dolgokat! Szegény juhász ember vagyok, de ha az ur engem ilyenekre tanítana, minden héten szivesen adnék egy gomolyát” H.-Böszörményben mult nyáron egy lelkes ur az iskola számára méhézetet akarván alapítani, méhkasai közül kiválasztatá e végre az erdőcsöszszel a két legalkalmasbikat, miközben elbeszélé, hogy mit szándékozik a kiszemelt két köpüvel cselekedni. Ekkor az egyszerű csösz felénk szerénységgel kérdé: „Szabad-e neki is egy kas méhet ajándékozni az iskola számára?”

A nép legfőbb olvasmányait vallásos könyvei s az iskolai korból megmaradt manualisai teszik. Ujságért pénzt kiadni „*vesztegetésnek*” tartaná; azonban főleg a politikait, ha ingyen kapja, elolvassa. A ponyvairodalmi termékekből a *háziasszony* szokott olykor-olykor *vásárolni*. Egy malmos gazda H.-Böszörményben ezelőtt mintegy esztendővel kiadta a malomkőrnek a Vas. Ujságot és a Pol. Ujdonságokat, előbbt azonban mihamar visszaküldték azon határozott észrevétellel, hogy az nem nekik való, mivel „csupa istória!” Ily körülmények közt nem tartom különösnek, ha a nép elméjében mély gyökeret vert s széles nagy mértékben elterjedt a *babona*. A városi szabadabb szellem, s a műveltekkel való gyakoribb érintkezés ugyan a debreczeniek értelmi körét inkább felvilágosítja és tágtítja, de a vidéken kevesebb ezen okulhatási alkalom a felnöttekre nézve.

Kezemenl van 133 rendbeli babona, melyeket jobbra H.-Böszörményben gyűjtöttem. Egy csomót kirok ide, tudván hogy ezek, a találos mesékkel együtt, a legnagyobb fontossággal bírnak a nemzeti mythologia, életmód s általában a népműveltség tekintetéből. Kár hogy az irodalom e részben még ugy szólván semmit sem tett. Méltó elismerés egyedül Hunfalvy Pált illeti, ki a Magy. Nyelvészt 1855. folyamában eredeti találos meséket tett közzé, gyűjtve Filofemus által.

1. *Boszorkányok*. Ezek jobbra bábaasszonyok és kuruzslónók, macskaképében a falon is keresztülmennek, embert és tehenet megrontanak, midőn a *ráolvasás* segít. Leghamarabb ártnak, ha a nő második szülésekor is nem azt a bábát hívja, kinek segítségével első szülésekor élt. Az anya mellől a csecsemőt ellopthatják, s helyébe kicsiny ugyan, de vén, száraz gyermeket tesznek, ki szópás közben anyja emlőt erősen harapdálja. Egy ilyen kicserélt gyermeket próbált valamelyik debreczeni nő az állítólagos boszorkányhoz visszavinni, de oly nehéz volt az, hogy a taligát, melyen a gyermek vala, őt ló is alig bírta elhuzni. Ezelőtt a debreczeni határban levő Kakaslódombnál is fehérbe öltözött *kisérteket* jártak, kik az ott elrejtve levő kincsekről el-elriasztgáták a véletlenül oda tévedt lovasokat. *Boszorkány nyomás* ellen hasznos, ha a nő lefekvéskor *fohagyama-koszorút* teszen feje alá, de még hasznosabb, ha férjét felkölti, ez t. i. gatyáját hirtelen leveti, kifordítja s a mestergerendán keresztülhuzza, a midőn magát a boszorkányt is megcsipheti. A *megrontott tehen* orvoslasi módja pedig abban áll, hogy a gazda háttal megy be az istállóba, miközben e szavakat mondja tehene felé közelgetvén:

„Háttal megyek én most a tehenem felé,
Indulj hát boszorkány az ajrón kifelé!”

Oly házba azonban, melynek külsőbe alá s ablakaiba *borsszemeket* tevének, nem léphet a boszorkány.

2. *Orvosi szerek*. Hideglelés ellen hasznos, a korcsában *valamit* péld. kötöt, kendőt vagy bicskát *beimni*. *Sárgaság* ellen aszalt szilvában egyszerre 9 *telit*, *köszvény* ellen apránként 7 *sült golyót* megenni. *Szemhályog* ellen este a városon kívül *szitán* keresztül nézni a csorda érkezését, különben a *szitát alkonyat után* a gazdasszonyok nem engedik a háztól kivinni, megvakulástól félnék. *Sebek* ellen hasznos *nagypénteken éjjeli 12 órakor megfürödni*, utközben azonban valakihez szólni vagy hátratekinteni nem tanácsos. *Mindenféle betegség ellen* hasznos, *böjti fogadást tenni*, azaz felfogadni, hogy szerencsés felgyógyulás esetére mindenik nagy-

pénteket vagy mindenik urvacsorája előtt lévő pénteket megböjtöli (azaz azon nap semmit sem eszik). Ha valaki *haragosára 9 napon át böjtöl*, amaz *meghal*. *Ebdüh* ellen a kutyának száraz kenyeret *veres posztóval* megdugdosva kell beadni. A *tehen* megbabálása ellen használ, ha a *béres kalappát* balkezével annak oldalához veri. *Ló hasfájása* elmúlik, ha *hársfával* dörzsölik meg hasát. *Tyukok* jó tojókká válnak, ha a gazdasszony Lucza napján *piszkafával* meg-lökdösi azokat.

3. *Büverövel bíró dolgok* még a következők A ki a *pacsirta* nyelvét kivágja, annak néma gyermekei leendenek. A mely nő pedig *kettős gyümölcsöt* péld. szilvát ujjával megérint, ikergyermeket kap; de ha *rutafűhöz* nyul, örökre magtaan marad. Az *urvacorai kenyer*, *meghalt csecsemő sírjából vett föld*, *akasztott ember gatyamadaga* és *haja* sokféle nyavalyák ellen használnak. Elveszett *jóság* megkerül *rostavetés* által. A *fecskéfészek* leültetvén, a *tehenek*, „*csecsibe kél*,” vagy pedig teje vérré változik. „*Önját önteni*” sokféle bajban hasznos. Ujesztendő éjszakáján a leány meglátja álmában leendő férjét, ha párnája alá *nadrágot* teszen.

4. *Haldalos jelentésük*. Ha a *Szent György éjszakáján* házereszebe dugott *galy* reggelre elhervad, a háztulajdonos még azon évbén meghal. A családtagok közül az hal meg előbb, a kinek karácsonykor a többi családtagokéval az ablak közé egy sorban helyezett „*csipetsőj*” legelőbb elolvad; különben karácsonykor azt is meg lehet tudni, hogy a következő évbén mindössze hány ember hal meg a családból. — T. i. annyi, a hány *koporsót* lehet látni gyertyavilágnál az üresen álló szobában, midőn valaki utczáról az ablakon keresztül bepillant. Gyermekek *pénteknapon kereszteltetni* nem jó. Veszelys a gazdasszonynak a *szobaseprést este* is az ajtó felé intézni; ugy szintén *urnapján kenyeret sütni*, mely utóbbi kövé válnék a kemenczében. Ha valamely háznál halott vagyon, lökje a *gazda öklét az ereszebe*, így nem fog hazajárni a meghalt lelke sat.

A nép műveltebb ember előtt igen féltékeny babonáira. Sokan mondják, hogy ők „nem tartják a babonát,” szükség esetén azonban egyik vagy másikhoz még is hozzáfolyamodnak.

Egyébiránt többszöri érintkezés és hallom ás után is ugy tartom, hogy a debreczeni népek, általában szólva, világos és értelmes feje van. Feleleireiben rövid és velős, inkább hallgat, hogyha valami nevezetést mondani nem tud; továbbá keresi szavaiban a nevetetelő élezt, miben főleg az érdemes *taligárend* tűnik ki. Jellemző róla, hogy, az iparosok s néhány fuvaros kivételével, a *vidéket igen kevésbé ismeri*; idegenek iránt főleg ez oknál fogva lenéző, *közönyös* és *irgalmat nem ismerő*. Ilyenkor megannyi Timonoknak látja őket az utazó, kiről tudjuk, hogy midőn másodmagával közhelyen vacsorált, társának eme megszólítására: „Oh Timon, beh kellemetes vacsora!” — ilyen válaszolt: „Igen, ha te itt nem volnál!” (Plut. in Ant. I. 948.) H.-Böszörményben, Hadházon sat. a másúnnan szőrmazottára és beköltözöttre, főleg, ha az a *nadrágos* renndhez tartozik, a nép nem kékik a „*bitang*” czimet ráragasztani. Világlátás, tapasztaltság, és barátságos részvét tekintetében, a vidéken a *nánásiakké* az elsősé, kik igen élelmes kereskedő nép s méltán feltűnő, hogy mindennek daczára köztök mégis sok a proletar. A dorogriak tanultságáról ugy tartják, hogy az magasabb fokon állhatna.

(Vége következik.)

Szent-Pétervárott.

Orosz életkép.

Ha az idegen téli időben látogatja meg Szent-Pétervárat, az első dolgok, melyek szemébe ötenek: hó, szán és mély esend — oly három dolog, melyek másutt is bárhol feltalálhatók. Hangokat lehet ugyan hallani, de ez nem ama szokott zaja egy népes városnak, mely nyáron, midőn a kocsiak használata ismét életbe lép, tapasztalható. Nem górdülnek most a kerekék robogva végig az utczákon, ezek helyett szának röpülnek el villámgyorsan a járókelők mellett.

A két láb vastagságra befagyott Néva folyón szánversenyt rendeznek. A versenyterét, mely körülbelül négy láb magas hófal által van kijelölve, a „főállás” disziti, hol a főváros eiegans világa szokott összegyülekezni. Csak két szán versenyez, mindkettő a pálya egyik oldalán, a lovak előtt egy lovag vágat, őket gyorsaságra ösztönzendő.

A Néván gyalogok számára is van egy külön ut, melynek egész hosszában apró olajlámpák pislognak; egy órház is áll itt rendőrök számára, kik pisztolyokkal fölfegyverkezve folytonosan járnak-kelnek. A rend fölött örködendők. Hogy az orosz igazságszolgáltatást feltüntessük, elmondunk itt egy közbejött esetet. A folyam mellett levő színházak egyikében hirtelen láрма kerekedik — épen farsang vége van s a színházak egész nap nyitva

állnak — azt beszéljük, hogy a jelenlevők egyikének ellopták a pénzes tárcáját. Mi történik tehát? Hogy a tolvaj odább ne állhasson, az ajtókat bezárják, s aztán az egész publikumot fegyveres rendőrök az órházba kísérik, hol mindenkit egyenkint kikutatnak. Ez eltart vagy három óráig, s a tárcza mindemellett sem kerül elő. De ezzel még nincs vége a dolognak, hanem most az állítólagos meglöpött fogják elő, s szépen a hűvöstre kísérik, „a rendőség hasztalan zavarása miatt.”

Eredeti látványt nyújtanak a lappok, kik minden télen seregesen jönnek Szent-Pétervárra, bevásárlásokat tenni s egy kis pénzcéket szerezni. Ezek a legalsóbb osztályú oroszoktól abban különböznek, hogy alacsonyabb, köpöcsösebb természetűek, szélesebb válluk és piszkosabbak, s öltözetük juhbőr helyett iramgimbórból áll. Sátraikat a befagyott folyón útik fel, s hosszas ittartózkodásukat azzal hasznosítják, hogy szányaikat a jégen apróbb menetekre bérebe adják. Egy-egy ily szánya négy iramgim van fogva, melyeket a lapp egy karóval nőgat nyargalásra, miatt maga a szán mellett fut, míg végre a legsebebb nyargalás közben egy váratlan ugrással a járműre szökik, s ezzel a szánkázás be van fejezve. Ezután visszavonul sátrába, hol családja s meghitt ismerősei körében kipihen a nap fáradsalmait.

Közel a Névához, a „téli palota” átellenében van a „balagan”, vagyis a nagy vásár, hol szintén sok érdekest áthatni. Mindenekelőtt szembe, vagy jobban mondva, orra ötlő itt a juhbőr undorító szaga, mi annál kellemetlenebb, minthogy szivar- vagy dohányfüsttel sem lehet azt mérsekelni, mert a dohányzás a szabadban egy rubel büntetés alatt tilva van. Nem minden-napi látványt nyújtanak az itt képviselt különféle nemzetiségek. A cirkaszi-ziak festői öltözetükben, tőrrel oldalukon, a nyírt fejű tatárok kerek, bundás turbánjokkal, a finneek, svédek, lengyelek, poroszok, dánok, francziák és angolok, mindnyájan, habár oroszosan vannak is öltözve, nyelvük és arcvonásaik által könnyen megkülönböztethetők egymástól. Gondoljuk meg hozzá az orosz öltözet számos változatait, melyek közt az orosz nők formátlan főkötői különösen méltók a megemlézésre — s némi fogalmunk leand egy orosz „balaganról.”

Helyén lesz itt megemléstünk az oroszok azon sajátosság hitét, mely szerint a diót igen hathatós frissítőszernek tartják. Mindenki diót eszik, s igyekeznek ebben egymást felülmúlni, ugyannyira, hogy valóságos dióévi verseny támad közöttük. A diótöredék itt néha oly pokoli zajjal foly, hogy azt hinné az ember, puskaropogást hall.

A „balagan” érdekességét emelik az itt nagy számmal mulató katonák, kik a sajátosság zajt vég dalaikkal növelik; majd zene kezdődik, s egy sereg leányka, feje fölött fehér kendőt lebegtetve, táncra kerekedik, s egy körben szakadatlanul oly sebesen járják, hogy a néző elszedül bele. E tarka csoportozatban feltűnő alakokként ötlenek szemünkbe a mindig éber tüzoltók, öveikben nagy fejszékkel, hogy ha netalán tűz ütne ki, annak elterjedését a sátrak és bódék szétbontásával megakadályozzák.

Nem messze innen vannak az úgynevezett jégalmok, melyek mesteresen alkotják s jéggel vannak bevonva. E halmok aljában apró szánkák állnak, melyeket egyesek ki szoktak bérelni, s hátukon fölczipelik a halom tetejére. Itt aztán kiki szánjára ül, s azt megtaszitva, vele a jégletőn sebesen lecsuszik. A néző sereg újongva tapsolja meg azt, ki e versenyén leg-több ügyességgel tanusit. Sok gyakorlatot kívántatik hozzá, hogy valaki magát e szánkázásnál egyszonyban tarthassa, s az előttevalóval összeitközésbe ne jöjön, azt utólevén.

De most hagyjuk magukra e mulatókat, s tekintsünk körül a város valamelyik piacán, hol mindenféle, csontkeményre fagyott élelmi czikkeket árultanak. A megfagyott sertések, juhok, halak, madarak úgy tűnnek föl, mintha még elevenek volnának. A csontkemény húst fejszével vagdalják darabokra. A főzelékfélék bombákként, piramisalakban vannak összerakva, úgy hogy az egész igen komikus benyomást tesz a nézőre.

Lassankint lehanyatlak a nap, mert a téli napok itt csak reggeli 8 órá-tól u. 2 óráig tartanak, midőn a sötétség lassacskán beköszönt. Lépjünk be egy szobába, s el fogunk bámulni annak roppant melegségén, mert a hévkülönbség a szobai és a külső lég közt negyven fokra is rug. E mester-séges melegt roppant vaskályhák, s ezek négyzögű csövei terjesztik szét minden irányban. E rendkívüli hőség az idegenre nézve kiállhatlan, s a szoba levegője a legnagyobb mértékben nyomasztó, mert a szobát az egész, 9 hó-napig tartó télen át sohasem szellőztetik.

Minthogy épen farsang van, tekintsünk be egy színházba, a hol álarcosbált tartanak. Közönség nagy számmal van jelen, de a tréfának, vidor enyélgésnek nyoma sincs, s bár két zenebanda játszik, senkisen tánczol. A nők álarcot viselnek, de nem a férfiak. A mi kis derűtség mutatkozik is, ama négy francziának köszönhető, kik a terem egyik szegletében furcsa bohóságokkal igyekeznek a közönséget nevetésre ingerelni. A pesti nemzeti színházban tartani szokott álarcos bálók, melyeket az újságírók rendszeren igen unalmasnak szeretnek föltüntetni, egy orosz álarcosbálhoz képest valóságos megtestesült vidorságnak mondhatók.

Nagy ünnep Szent-Pétervárott a Néva-ünnep, mely évenként jan. 18-án tartatik, s melyben legnagyobb részt vesz a katonaság. Ezred ezred után vonul, trombitaharsogás mellett; kozákok, testőrezredek, huszárok, uhlanusok, összesen mintegy 60,000-en, egy szakadatlan vonalt képeznek. Ez annál pompásabb látványt nyújt, minthogy minden egyes ezrednek más színű, egyforma lovai vannak. Feltűnő, hogy a katonák közt igen soknak arca egészen el van takarva zsebkendővel. Minden katona köteles fővegét eventni, valahányszor egy tisztal találkozik, s minthogy ez eset minden iz lépésnyire egyszer bizonyosan előfordul, az illetőkre könnyen halált is

hozhatna, ha a rendkívül zordon idő ellen fejüket a fönnébi módon nem ótal-maznáknak.

Szent-Pétervárott az anyanyelv lehetőleg elhanyagoltatik, minthogy ez a jobbágy nyelv; a nemesség rendszerint francziául beszél, s e mellett még az angol és német nyelvet is többnyire birják, mert ezek nélkül alig lehet valamire való társaságban föllépni.

De menjünk tovább. Az idő halad, a hólepel, mely Szent-Pétervárat 9 hónapig borítja, lassankint elolvad, a házfödelek előtűnnek — a husvét elérkezett. A görög egyház a nagybőjt alatt szigorú önmegtartóztatást parancsol, épen oly szigorúan tartatnak meg a nagyheti vallásos szertartások is, az emberek az utolsó perczig imádkozással vannak elfoglalva. Mihelyt azonban az éjféli harangszó megkondul, fölkelnek térdeikről, s egymást háromszor megcsókolva, így kiáltanak fel: „Krisztus feltámadott!” Jeladás, ez az általános vígság és öröme; az ágyúk megdörögnek, rakétákat bocsátanak fel a magasba, s az emberek a nép mindenféle osztályában tojásokkal kedveskednek egymásnak.

Az idő mind jobban fölmelegül, a forróság végre kiállhatlanná válik, a moszkítók is előjönnek; hagyjuk el tehát Szent-Pétervárat, míg ezek az erősakoz muszka szunyogok agyon nem kineznek bennünket.

A hegedű.

A hegedű hangjai teljessége és terjedelménél fogva minden más hangszert felülmúl, a nélkül, hogy ezen hanggazdagság valódi titkát fölfedezni még eddig teljesen sikerülhetett volna.

Hogy hol és mikor találták fel a hegedűt, még folyvást csak gyanítás és vitakozás tárgya, s első kezeléséről is mindeddig nagyon keveset tudunk, valószínű azonban, hogy csak a pusztá ujjakkal játsztak rajta, mint a hárfán. Görög és római régiségek után ítélve, valószínűnek látszik, hogy a hegedűt Görögországban a hangművészet virágkorában találták föl s később Rómában is divatba hozták. Némely alakok után, melyek régi római szoborműveken láthatók, sok valószínűséggel lehet következtetni, hogy a hegedű, habár még nagyon durva alakban is, Ceasar idejében már ismeretes volt Italiában; azon szomorú korszakban azonban, mely a góthok betörésére következett, csaknem egészen feledékenységbe ment, s csak nagy ritkán használták a falusiak táncmulatságaikban.

Csak a 9-ik században találták fel a hegedűt ujjal Francziaországban, s a középkorban nagy előszeretettel játszták a troubadourok az ó-francia rebec-en, egy három hurog hegedűn, mely a lovagok és nemes hölgyek előtt nagy kedvességben állt. De nemskára ezután az olaszok általános elismert mesterekké lőnek e hangszer készítése és kezelésében, s ebbeli hírnevöket mai napig is megtartották.

A 16-ik században Cremona, lombardiai város nagy hirre kapott hegedűt állt, melyeket egy Amati nevű család készített. E családtól származik a hegedű mostani alakja, s az általa készítették, hangjuk ereje és teljességénél fogva mainap is felülmúlhatlanok tartatnak, és sokkal magasabb áron kelnek, mint a mennyit a velők hasonluly arany ér. Minden, a hegedű állítólagos tökéletesítése körül később tett fölfedezések czelszerűtleneknek bizonyultak be, ugyannyira, hogy a cremonaiak jeleségét eddigél még csak megközelíteni sem sikerült.

A hegedűkészítők sokai törték már fejüket azon titok fölfedezésén, mely-től a cremonai hegedű kitűnősége föltételeztetik; e czéltól régi hegedűket darabokra szedtek, s egyes részei alakját és nagyságát a legnagyobb hűséggel utánozták; azonban mind e kísérleteknek nem lett a kívánt eredménye. Azt hitték, hogy a hegedű hangjainak szépsége annak régiségétől függ, de a régiség nem egyedüli föltétele valamely hegedű jeleségének. Azt is mondják, hogy a cremonaiak régi készítői a feldolgozandó fa megválasztás-ára rendkívüli gondot fordítottak, s hogy csak az építkezéseknél használt és így századokon át jól kiszáradt fát dolgozták föl. Az ily fa minősége kétség-kívül lényeges, de nem egyedüli föltétele a hangszer jóságának, s valószínű, hogy erre a fénymáz is nagy befolyással van.

E czélra a legkitűnőbb fénymáz borostyánkőből és olajból készítettetik. A borostyánkövet t. i. egy vasüstben megmelegítik, rá forró lenmagolajt öntenek s aztán mindaddig forralják, míg a borostyánkő teljesen föl nem oldódik. Állítólag ez volna azon fénymáz, melyet a cremonai hegedű készítésénél alkalmaztak. Igen hosszú idő kell hozzá, míg e fénymáz a hegedűn megszárad, de az e miatti várakozást az akkép készített hegedűk jósága gazdagon megtulalmazza.

Egyveleg.

+ (Sir és — aranybánya.) Amerikában San-Franciscoban egy temetés alkalmával azt a fölfedezést tették, hogy a sirban arany rejlik. Nosza! rögtön nekiestek az ásásnak, s a koporsót a sirból kiemelve, a grászkeszérők-ből aranyások lettek, kiknek fáradságát a dús találmány jutalmazta meg. Így olvastuk. Ki tudja, igaz-e?

+ (A mit bajos elhinni.) Vicome Ouffroi de Thorru utazásából közelebb visszatérvén Francziaországba, beszéli, hogy a Pzellan-öböl és Matasse folyamban éneklő halakat fedezett föl, melyeknek hangja az orgonához hasonlít, s a vízben is hallatják énekeket.

+ (Paris jelenlegi népessége) a „Moniteur” legújabb közzététele szerint 1,953,660 lélekből áll; 1856. óta a lakosok száma 226,241 lélekkel szaporodott.

Vasárnapi Ujság 3-ik számához 1862.

T Á R H Á Z.

Hogyan élünk?

Heti szemle Kakas Mártontól.

„Szürke minden theorial” azt mondja a német philosoph.

„Szürke, mint a bakancsos-köpönyeg,” ezt énekli a magyar költő.

Ködös napok, ködös kedély.

Semmi vigalom, semmi dalidó, semmi műverseny, pedig itt volna a farsang. Nincs hozzá kedv.

Minden embernek nyakán maradt egy csomó reményesség; kereskedőknek farsangi kelmeik, hazafiaknak conjuncturáik, újság kiadóknak sok, jó hiszemre nyomtatott hírlappéldány. Biz ez makulatur mind.

Persze, hogy minden ember érzi az ország baján kívül a maga baját is. Mi azt mondjuk, hogy nagyon jól teszi a közönség, ha az idén nem bálozik; nem czifrázkodni, nem hegedülni, polkát járnivaló esztendő ez; hanem a pipereáros bezeg más beszél! az meg azt mondja, hogy nagyon jól teszi a közönség, ha hírlapokat nem tart az idén; hiszen mit lát bennök? az örökös Trent-ügyet, meg a Szöllösy nővérek-harcot, aztán ez is ki van már egyenlítő diplomatiai uton mind a kettő.

A közönség meglehet, hogy azt mondja mind a kettőre, hogy nagy ur a „muszáj!” de még nagyobb ur a „nincs.”

Igaz, hogy bizony megérezzük most, hogy mire költünk.

Hanem azt még is nem szabad eltitkolnunk egymás előtt, hogy a közönség a közélet iránti közönyét kiterjeszti saját nemzeti intézményeire is, olyasmit vesz el, a mit azután nagy áldozatokkal sem sikerül újra föltámasztania.

Nem szabad eltitkolnunk, hogy a közkedély csüggedése miatt nagy veszteségek elé néz a pesti nemzeti színház, hogy a budai fiatal népszínház tengődik, s nagy diadalal híresztelt vívmánya nemzetiségünknek, hogy országunk ősfővárosában ismét otthon van a magyar, kezd igen szegénytelen kimenetel felé közeledni. Tavaly a magyar művészet ostrommal vette be Budát; az idén meglehet, hogy kitéhetetik belőle.

Akademiának palotája iránt a lelkesedés, mintha kihalt volna. A pompás Henszman-féle terv egy olcsó-János tervrajznak ad helyet, melyben egyedüli fényűzés az lesz, hogy külföldi ember készíti.

Itt van Muzeumunk, mely az idén, nem tudom, miből fog annyira vergődni, hogy kertjét megöntöztesse?

Itt a Kisfaludy-társaság: „aranya” is van, még sem száll fel az ágiója. S itt van végre az összes hírlapirodalom, mely biztos adatok után; a legnagyobb elesüggedés éveiben sem volt oly mostohán pártolva, mint az idén.

Nem szölok arról, hogy kilencz lapnak meg kellett szünni ez év elején. Többnyire élezlapok voltak, s ha az embernek most nincs kedve nevetni, arról nem tehet; de rendkívüli vesztek politikai és komoly tartalmu tanulságos lapjaink is.

Igen sok helyről hallottam e tartózkodás a közönségnek azzal indokoltatni, hogy a szigorú rendszabályok miatt félnek, miszerint a lapokat betiltathatják, s az előzetési összeg otvszeg.

Nem is említve azt, hogy jóhiteli kiadó ily esetben az előzetési összeget vissza szokta téríteni; csupán annyit látok jónak az aggodalom eloszlatására megjegyezni, hogy egy lap felfüggesztését előbb két „írásbeli megintés” szokta megelőzni, melyeket a fenytett lap közölni köteles, s csak azután következik a felfüggesztés rendszabálya bizonyos időre. Már pedig a magyar lapok közül jelenleg, tudtomra egyetlenegy sem kapott még ily írásbeli megintést, az 1860. előtti megintések el levén engedve, és így egy magyar lap sincs a hivatalos megszorításnak még legelső stádiumában sem; és így az a félelem, hogy hátha majd betiltják? legalább is nagyon korán jön.

Azért ebben a „szürke” időben, ha nem tánczolunk is; de legalább olvasgathatnánk.

Kakas Márton.

A m. Akademia palotájának ügye.

(Felvilágosítás az Akademia palotája ügyében.) Az akademiái szépirodalmi és nyelvészeti osztálynak f. hó 13-án tartott ülésében, interpellatiók történtek, melyek folytán gr. Desseuffy Emil megragadá az alkalmat, hogy az egész ügyről felvilágosításokat nyújtson.

A gróf arra utalt, hogy az igazgatóság az Akademia pénz- és anyagi ügyeit vezeti, így tehát őt illeti az építendő palota feletti véghatározat és döntő ítélet. Azok, kik az akademia javára adakoztak, adományaik az igazgatóság rendelkezése alá helyezték. Az Akademia befolyással akart birni, s ez teljesülést is nyert, mert az illető bizottmánynak az építés beosztását illető vágyai meghallgattattak.

* Ezen tárgy még nem oly kétségbejött. Lásd alább az „Akademia palotájának ügye” rovatban elmondottakat. Alapos reményünk van, hogy e tárgy, a viszonyok szük-séges és méltányos tekintetbevételével, eszélyesen és igazságosan fog eldőlni.

Szerk.

A styl tekintetében azonban, az építészeti bizottmány belátása szerint intézkedett, a kilenczes választmány nézeteinek többségével ellenkezőleg. Ezt annál is inkább tehette, mert e kérdésben illetékes volt, s a kilenczes választmány csak javáló s nem döntő szavazattal bírt. Pénzügyi okokból az építészeti bizottmány későbbben azt határozta el, hogy a bérház eszméjével felhagy s így a benyújtott tervek egyikét sem lehetett használni. Minthogy azonban a bizottmány elfogadja Stüler tervének eszméjét, nem kellett új csődöt hirdetni, hanem Stüliert felszólíták, hogy tervét dolgozza át. A terv módosításánál szintén tekintetbe vétetnek az Akademia óhajai. A belföldi építésszek sem mellőztetnek el, mert a terv kivitele s az épület talán későbbi kidiszítése, ezekre bizatik. Az építészeti tervben czélzott változtatások is, saakértőkkel fognak közölnetni. A gróf azzal végzé fejtegetését, hogy az igazgatóság azon öntudattal bír, miszerint mindenben, a jog és méltányosság szabályai szerint járt el, miélt is azon reményben van, hogy a nemzet ezután is hazafiai részvétellel viseltetik ez intézet iránt.

(Az Akademia palotájára begyűlt adakozások.) Tóth Lőrincz pénztárnok nyilatkozata szerint, 1861. végeig 531,048 fra ragnak, s ebből mintegy 200,000 ft. még be nem fizetett aláírásokból áll. Ehhez maga b. Sina 84,000 ftal járult. Telek áraban kiadatot Pest városának 78,270 ft., bélyeg s átirási illetékekre közel 3000 ft., s a tervkészítők tiszteltdíjaira 1450 arany. Ha a telek egészen beépítették, az építésre fordítható összegből le kell még vonni a telek árát, s a fennebbi építési pénzalap közel 100,000 ftal kevesedik. Bizony nem sok marad így az építésre, s igen méltánylandó azon hazánkiai eljárása, kik takarékosan akarnak építeni s a költséges tervek elfogadását ellenzik.

Irodalom és művészet.

— Az „Anyák hetilapja” tisztelt előfizetőinek megnyugtatóására, s minden e részben felmerült zavarok eloszlatására, ezennel tudatom, hogy nevezett lapom egyáltalán véve nem fog megszűnni, hanem csak címét változtatja meg, hogy ezentul szélesebb téren lehessen az egészet kezelni, s ne csak az anya, hanem egész családja számára nyújtson olvasmányi czikkeket. Januártól fogva tehát füzetenként indul meg „Szűnőrák” cím alatt az eddigi Anyák hetilapja.

Vachott Sándorné.

— (Morzsiányi Sándor, az „Emlékjegyzetek” szerkesztője s kiadója) tiszteltelt felkéri azon megyei alkotmányos volt t. cz. tisztviselő urakat, kik a füzetekért még mai napig sem küldötték át az összevet, miszerint a megkezdés levélben is említett körülmények figyelembe vételével az esendő-seget legközelebbi póstával beküldeni sziveskedjenek. (Lakása Pest vas-uteza 12-ik sz.) Azon t. cz. tisztviselő uraknak pedig, a kik a pénzt, de főleg azoknak, kik a tiszteltpéldányokért eső díjt is bérmentve átküldötték, — hálás köszönetét nyilvánítja.

+ (A „Budapesti Szemle”) ujjal két (XLII. és XLIII.) füzete jelent meg. A kettős füzetet „Kane utazása”, nyitja meg. Hunfalvi János ezzel bevégzi az északarki utazások irodalmának ismertetését. A „Budapesti Szemle” helyesen cselekszik, midőn a nevezetesebb utazók műveit hasonló terjedelmű kivonatokban ismerteti, s a mit ez utazásokból a tudomány nyert, átülteti hazai irodalmunkba. A második czikk egy igen érdekes irodalomtörténeti tanulmány: „Horác.” Írói élet- és jellemrajz ez, s egyszerűsmerind értéksrajza Róma azon időszakának, melyben a köztársaság bukásán a császárság emelkedik föl. E czikk szerzője Szász Károly. A költő életrajzát egy világhírű művész élet- és jellemrajza követi. A „Szemle” szerkesztője Blauche nyomán Rembrandt ismerteti. Következik Kautz Gyula második czikke „a socialismus és communismus rendszereiről”, mely terjedelmes életiratót közli St. Simonnak és Fouriernek, s kimerítő összeállítását adja mindkettőjük rendszerének és a rendszerek irodalmának. Ezután Lónyai Menyhért ismerteti és bírálja Bontoux röpiratát: „Magyarország szerepe Europa élelmzésében.” Ezt Toldy Ferencnek Bajza felett tartott emlékbeszéde váltja fel. Továbbá terjedelmes kivonatát közli a „Szemle”, Szabó József értekezésének, melyet az Akademia közülésén olvasott fel, ily czim alatt: „Egy continentalis emelkedés és süllyedés Europa délkeleti részén.” Bezárja e tartalmas és változatos füzeteket az october-decemberi akademiái tárgyalások előadása.

+ (Jámor Endre szabómester) a „Férfi-divatközlöny” 4-ik azaz 1862-ik évfolyamára új előfizetést hirdet. Előfizetési ára egész évre 4 ft, félévre 2 ft 30 kr. A pénzek a szerkesztőhöz (uri-uteza 2. sz. a.) f. lev. 15-ig beküldendők. Egyuttal megemlítjük, hogy a „Férfi-divatközlöny” téli füzete mellett igen szép, farsangi divatkép küldetett szét.

+ (A Vajda János által szerkesztett „Növilág” is) megkezdte hatodik évi folyamát, jan. 10-én megjelent 1-ő számával, melyhez oly szép és nagy divatkép van mellékelve, hogy ritkítja párját.

+ (A „Sárosv-Albuma”) előfizetési határidejét a szerkesztők Sarkady István és Rákosi István február végeig meghosszabbították, s ígérük, hogy ez időre az album meg fog jelenni.

+ (Vidéki új magyar lap) van keletkezésében, mely Nagy-Kanizsán, Balogh Alajos szerkesztése mellett, „Zala-Somogyi Híradó” cím alatt fog közelebb megindulni.

+ (Lisznyai Kálmán újabb költeményei.) Lauffer és Stolpnál nem sokára meg fognak jelenni, „Sugár és villámok” cím alatt.

+ (Magyar Akadémia nagy szótárát) 2500 példányban nyomják, s mint értesülünk, ára lehetőleg olcsóra lesz téve.

+ (Mühlbach L., „A menekültek Londonban”) című regénye Aranka által fordítva, Pfeifer Nándor bizományában megjelent. A mű 3 kötetből áll s összesen 366 lapra terjed. Ára 1 ft 50 kr.

+ (Nem kedves újévi ajándék.) A „Bolond Miska” és „Fekete Leves” kiadótól, mivel e lapok szerkesztői elítéltek, mint értesülünk, külön-külön 5000 ft cautio letétele követeltetik. A „Bolond Miska” kiadója Emich G. ez összeget már le is tette.

+ (Az „Orvosi napló”) 3-ik évfolyama, Sauer, volt protomedicus arcképevel díszítve közelebb megjelent. A Magyarországi gyakorló orvosok használatára szerkeszté dr. Sugár Fábuss. Lampel Róbert bizományában.

+ (Új színművek.) Színgépi íróasztal-főkéjében jelenleg ismét három új népszínmű áll készen, melyek közül egy, Budán fog először színré kerülni.

+ (Felszólítás.) Gaál Gyula felszólítja azon vidéki szinzigazgatókat, kik „Világosvári gyásznapok” című színművét maguknak megküldték, s az öt illető szerzői díjat még mindeddig be nem küldték, sziveskedjenek azt Kacziné Jánoshoz a nemzeti színháznál, mielőbb beküldeni, hogy az alakulandó vidéki színdíjintézet javára átszolgáltassa.

+ (Erkel Ferenc, „Sarolta” című új operáján) nagy szorgalommal dolgozik; első felvonás már elkészült s a napokban már a részek kiírása és lemasóltatása is megtörténik. A már megvett részek után itélve kétszázötvennél mondhatjuk — írja a „Z. L.” — hogy Erkel műve is méltán kiérdemelt báborkoszort fog szerzője homlokára tűzni. Valószínű, hogy még a tavasz előtt színré kerülhet.

+ (Nyizsnyay Gusztáv) előfizetést nyit „Nefelejtsék” című, ének és zongorára alkalmazott legújabb „népdalai” füzetére, mely 14 népdalt foglal magában s előfizetési ára 1 ft 50 kr. A füzet megjelenik a jövő hó folytán. Az előfizetésekre Nagy Kőrösi február végeig küldendők be. — Ugyancsak Nyizsnyaytól a „Debreceni Közlöny” mellékletéül „Debreceni emlékek” című csárdás jelent meg.

+ (Pompéry János) az Akadémia mult hétfői ülésében olvasó föl székfoglaló értekezését, mint levelező tag. Felolvasásának tárgya volt: „A humor a vigjátékban.” Az értekezést a P. Napló és Magyarország közölte.

+ (Schmidt István budai népiskola-tanítótól) ily című kis füzet jelent meg: „Néhány szó a népvéletről,” vagy: Mikip lesz testté Széchenyi István ezen jelszava: „Magyarország nem volt, hanem lesz.” A mű tiszta jövendeleme szegény iskolás gyermekek segélyezésére fordították. Kapható Osterlamnál 10 kr-ért.

Egyház és iskola.

+ (Szóljanak a tények.) „Jóakaróink” szeretik a budai főgymnasiumot német tanodának nevezetni; hadd lássuk tehát, mennyiben van igazuk? A jegyzőkönyvből az tűnik ki, hogy a beirt tanulók közül 246 minden tantárgyat, 50 a tantárgyak nagyobb részét, 27 pedig a tantárgyak kisebb részét magyar nyelven tanulja. A német tannyelv mellett összesen 7 tanuló nyilatkozott. Öröndetes jelenség továbbá e tanintézetnél, hogy míg az előadások csak német nyelven tartattak (1851—1860.), az ifjuság száma körülbelül százal kisebb volt, mint most, midőn a német nyelv csak mellékesen használtatik tannyelvül.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

+ (A londoni világhírlapok) közelebb az a hír szárnyalt, hogy Albert hercegnek váratlanul bekövetkezett halála miatt, a kiállítás 1863. évre fog halasztatni. Most a bécsi hivatalos újság e hírt alaptalannak nyilvánítja; az angol kir. bizottságnak elhatározta, hogy a kiállítás megnyitása 1862. május 1-én okvetlenül megtörténjék. A megnyitást a királyné személyesen eszközölné.

+ (Hivatalos jelentés a marhavésről.) A legutóbbi hivatalos jelentések szerint, a marhavész megszűnt nógrádmegyei Szklabnya és Vadkert helységekben, hol ennek folytán a zárlat is megszűnt; továbbá Sopronmegyében, biharmegyei N.-Ürögd, Belsőnyér, Betfia és Alpár helységekben; végre, Kispitvaros helység kivételével, egész Csanádmegyében. Ellenben kiűtött e járvány Fehérmegyei Anasztázia pusztán, hol jan. 9-ig 14 db. szarvasmarha hullott el.

+ (A vas megyei gazdasági egylet közgyűlése,) mely Szombathelyre f. hó 7-re volt kitűzve, elhalasztott. Ugyanis a már megnyitott ülésben egy levél olvastatott föl, melyben a főispáni helyettes kijelenté, hogy neki a gyűlés megtartása ellen nincs ugyan kifogása azonban az első alispánt fölhívta, hogy abban részt vegyen. Midőn tehát az első alispán a teremben megjelent, H. L., „nehogy bármi ártatlan szándék mellett szóváltatban talán nem eléggé jártas nyelve valami általa nem ismert s-ba ütközés,” kijelenté, hogy a gyűléstermet elhagyja, mit az elnök példájára az egész gyűlési közönség követvén, a terem, előbb kiürült, mintsem az alispán szóhoz jutott volna. A szétoszlást megelőzőleg azonban már végzésileg ki-mondatott, hogy az évszaki közgyűlések megtartása ideiglen felüggesztetik s az egylet fenntartására s fejlesztésére szükséges teendőkkel az elnökök s többi tisztviselők bizatnak meg.

+ (Új gőzmalom Pesten.) Hagenmacher egy gőzmalom építésére kapott engedélyt a városi hatóságtól.

Közintézetek, egyletek.

+ (A zemléni gazdasági egylet új választmánya) jan. 26-án Parnón gr. Andrásy Manó elnök urnál ülést tartand, mire a választmányi tagok meghívattak.

+ (Allatbiztosító társulat.) Gr. Károlyi György, gr. Szapáry Antal, Lónyai Gábor és Menyhért, Erkövy Adolf s többen egy „első magyar állatbiztosító részvénytársaság” alakítására folyomottak. Gazdáink e hírt bizonyára kétszeres örömmel fogadják, különösen most, midőn a marhavész hazánkat oly súlyosan látogatja. A folyamodóhoz, mint halljuk, a nevezetesebb gazdák már is sietnek csatlakozni.

Közlekedés.

+ (A dunagőzhajózás igazgatói állomására) új évtől kezdve Cassián M. nevezetett ki.

+ (Új postahivatal felállítás.) Nagy-Igmádon febr. 1-től kezdve egy cs. k. postaküldő hivatal fog életbe lépni.

Mi újság?

+ (Nagyszerű lopás.) A „P. N.”-ban olvassuk, hogy a hercegprimást vizkereszt napján, mialatt ebédelt, meglopták: negyven ezer forintot vitték el tőle aranyban, továbbá a Szent-István-érdemrend nagy keresztjét is. A tolvaj még eddig ismeretlen.

+ (Befogatások.) A „P. Lloyd” szerint Mátyás kir. biztos Miskolc város alk. főbíráját, Jekelfalussy Lajost, albiráját Éles Jánost és főjegyzőjét Kis Józsefet befogatták, a cs. k. hadparancsnokhoz kísértette; mert kijelentették, hogy a gondjaikra bízott városi okmányokat s pénzeket az utonnan kinevezett városi tisztikarnak át nem adhatják, mert erre bennök nem látnak elég garanciát.

+ (Hangverseny.) A magyar gazdasszonyok egylete közelebb nagy hangversenyt rendezend, jövedelmei szaporítására.

+ (Zavargások Erdélyben, peres érdőréz miatt.) A rebrisorai és nagy-demeteri lakosok közt dec. 27-én ujjalag tetlegességre került a dolog, melynek következtében egy száz s egy román a verekedés helyén halva maradt, egy másik román pedig halálosan megsebesült. Az összeütközés oka a peres érdőrézből vitt fa volt.

+ (Öngyilkosság.) Nagybányáról írják, hogy Hámosi Ferdinánd, volt városi főorvos, ki egy idő óta súlyos betegségben szenvedett, a mult hóban föbelötte magát.

+ (Halálhíradás.) Turóc megyéből írják a „P. N.”-nak, hogy az azon megyébe keblezett Kossuth nevű helységben mult évi nov. 19-én hunyt el életének 78-ik évében Kossuth, szül. Zolnensis Anna asszony, kinek férje egy ágból származik Kossuth Lajossal. A boldogult végredeletében birtokának azon felét, melyet számos éven át özvegyi jogon birt, Kossuth Lajos fiainak hagyományozta.

+ (Vallás szabadság.) A spanyol kormány Alhama és Matamaros urakat a biblia terjesztése és a protestáns vallás gyakorlásáért hét évi gályarabságra ítélte. A „Journal des Débats” ezen ítéletet a következő megjegyzéssel közli: „Nem akarjuk olvasóinkat meggyalázni azzal, hogy ezen ítéletre csak egy szót is vesztegessünk.” A tény maga magát elítéli.

+ (Halálhíradás.) Kis-Görböröl Zalából értesülünk, hogy ott f. hó 9-én Bezerédj Ignác, udvari tanácsos, élte 79-ik évében elhunyt. A boldogult hosszú évsoron át Győr megye első alispánja és országgyűlési követe volt. Kimulta közrészvétet ébresztett.

+ (Halálhíradás.) Antal János, volt baranyamegyei országgyűlési képviselő, Pécsen f. hó 7-én 40 éves korában, rövid szenvedés után, jobb létre szenderült. Béke sírjára!

+ (Vallás-változtatás.) Ipoly-Turról Hont megyéből írják, hogy egy ottani szép és művelt 18 éves zsidó leány elhagyva az apai házat, a felső-turi kath. lelkészhez folyamodott azon kijelentéssel, hogy a keresztényen valóra áttérni szándékozik. Erre a leány rokoni számos zsidósággal ostrom alá vették a parochiát, követelvén a leány kiadását, de minden erőködsök dacára sem érhetek czélt. Utóbb az ügy a szolgabíró elé került, ki a vizsgálatból teljesen meggyőződén, hogy a leány komoly szándéka az áttérés, az apjához visszatérésre nem erőttette. Az áttért leány e napokban házasságra lépnd. Mint mondják, néjje pár év előtt szintén megkeresztelkedett, s most boldog házasságban él.

+ (Háskutatás.) A „Gazetta di Fiume” szerkesztősége helyiségeit f. hó 8-án kiküldtették s utolsó számának összes kéziratait el is vitték.

+ (Tudtokon kívül kinevezett tisztviselők.) Driva András Nagyvárad, Koreska József Szepes-, Vaymár Sándor Pozsony-, Siró Ferencz Vas- és Schaffer Endre Vas megye tisztikarába tudtokon kívül nevezetvén ki, kinevezetéseiket el nem fogadták.

+ (Névmagyarítások.) Lindenberger István gyulai lakos vezetéknévét Hárshegyire, Seltenreich János Ritkayra, Hammer Lajos gyulai lakos Hámorira, Grünbaum Adolf pesti lakos Fenyvesyre, Paraciz Iván szegedi ügyvéd Csermelényre változtatta, legfelsőbb engedelemmel.

+ (Elfogatás.) Zenta város volt alkotmányos főbíráját Majoros Istvánt e hó 6-án öt zsendár Péterváradra kísérte Elfogatásának oka nincs tudva.

+ (Zágrábból) a „P. L.”-nak, írják, hogy Horvátországban napról napra szaporodik az adómehtagadók száma, s így a katonai executio ott is napirenden kezd lenni.

+ (Rögtönbírósgok.) Nyitrában és Somogyban is kihirdették a rögtönbírósgokat, az e megyékben előforduló számos rablás és gyilkolás következtében. Kaposvárról írják, hogy Somogyban még a gyalogbéres is, ha csak egy ludat akar is lopni, Patkónak nevezi magát, hogy jobban rémíthesen. Innen van, hogy egyszerre 10-20 helységben is látják Patkót, pedig az igazi, tudja Isten, hol jár azalatt.

+ (Öngyilkosságok.) E hó 11-én egy 20 éves szolgáló a lánchídról fejjel a Duna jegére ugrott, s azonnal szörnyet halt. 12-én pedig egy koros nő s 16 éves leánya hulláját vitték a Rókuskórházba, kik állítólag családi viszálykodások miatt közöngözöllet vettek véget életöknek. Más versio szerint azonban az sem lehetetlen, hogy a szerencsétlen két nőszemély nem szándékosan, hanem történetesen fuladt meg.

+ (A londoni világhírlapokra szánt festmények) az uritoczi Pacliteremben ki lesznek állítva közszemlére febr. 10-től kezdve, mikorra a képek beküldendők.

+ (Új magyar lap Pesten.) Vértessy Arnold egy helyi eseményekkel foglalkozó „Harang” című lap megindítására kapott engedélyt.

+ (A „Magyar Izraelita”) című hetilap ismét megindult. Jelenleg a lap anyagi helyzete egy új kiadónak, Zsengeri Mórnak vállalkozása által biztosítva van. Első száma jan. 10-én jelent meg, az előbbinél valamivel nagyobb alakban. Mindjárt első tekintetre feltűnt, hogy nyelv dolgában a mult évinél jóval magasabban áll. A szerkesztőségben is teljes változás fog bekövetkezni, s míg erre a hatósági engedély megérkezik, a lapot, mint vármunkatárs, Meszlér Már fogja vezetni (nem pedig „vezényelni.”) Előfizetési ára egész évre 6, félévre 3 ft.

+ (Építészeti tervek.) A csongrádmegyei takarékpénztár épületére eddig 9 pályámu érkezett be, melyek a „Sz. H.” szerint oly szépek, hogy nehéz lesz közöttük választani. Ebből, ugymond a nevezett lap, kiviláglik, mely gazdag erőkket rendelkezik hazánk az építészeti téren is.

+ (Magyarországi hiúz.) Várady Gábor, országgyűlési volt képviselő Marmaros-Szigetről e napokban, Marmarosban lőtt hiúz küldött be nemzeti Muzéumunk számára. Nagysága a farkasnál vetekedik. Így tehát be van bizonyítva, hogy hazánkban is találtatnak hiuzok.

+ (Színházi hírek.) Örömmel jelenthetjük, hogy Hollósy-L-né még egy évig nem fog visszavonulni nemzeti színpadunkról. Bignio azonban további önkiképzése végett külföldre készül. Csak aztán valahogy végkép ott kiinn ne feledje magát.

+ (Örökmozgony.) A temesvári magán-kereskedelmi intézet tanára, Weiner Nándor szintén talált volna fel valami örökmozgonyfélést, egy kerék alakjában, mely magától mozog, s oly erőt fejt ki, hogy bármely gépet megindíthat. Szép dolog ez, csak az a baj, hogy minden évben találnak föl legalább egypár örökmozgonyt, s mindamelllett mai napig sincs egy fia is.

+ (Földrendések.) Athenei tudósítások szerint, Görögország több vidékét erős földrengések látogatták s nagy pusztításokat tesznek. Vostizza és Patrasban több ház összeomlott; az előbbi helységben 3 ember meghalt s többen megsebesültek. Az amphissai kikötőben a tenger a város felé előre nyomult. A korinthis kikötőkben a hajók kivétel nélkül szenvedtek. A görög vizeken számos hajótörés történtek. — Bukaresti tudósítások szerint, újév napján ott is erős földrengés érezték; 9-én pedig Karlsbadban.

— (Léván, Bars megyében, igen vigan vannak.) Jan. 10-ről ezt írják nekünk innen: Hát nem hegedülnek-e czigányaink talp alá azokból a jó régi csárdásokból? — Nincs-e jó kedve mindenkinek? — Uram fia, ily széles farsangon kinek is volna szük kedve! — A multság, a bál, a lakodalom és a műkedvelők előadása oly gyakoriak nálunk, hogy alig telik nap, melyen az ember meghívó jegyet, bál programot ne kapna, vagy lakodalmas népies mondókákkal torkig ellátott drusbával ne találkoznék. — Tán-czolunk, uraim, még pedig trapban; (ezen kifejezést azon jó öreg urambátyámtól hallottam, ki a „krinolin-csárdás”-ra azt a megjegyzést tette: no öcsém, eb a lelke, már látom, elfajultok, hiszen kirázatok azt a csep nemzetiséget is abból a szép magyar táncból!) Léván e hó 6-án a helybeli kasinó által egyleti közönyvtára megalapítására a nagy vendéglőben az itteni műkedvelők által ismét egy tánczivalommal összekapcsolt sikerült színi előadás volt. — Szigligeti vigjátéka, a „Mama” adatott, nem azért lehet sikerültnek mondani ezen előadást, mert a műkedvelők mindig jól játszanak, vagy pedig azért, mert a személyzet közül, mindenki kiválasztotta magának a neki való szerepeket, — hanem azért, mert a választmány az egész multság rendezésével jobb elnököt, mint tisztelt Pólya József barátunkat alig bízhatott volna meg — s mert a szindar betanulásánál ismert Katona Gyula költőnk egy fogta fel a dolgot, a mint kellett — és sikerült főleg azért, mert azok vigágúkról országszerte nevezetes selmezi bányászgyakornokok eljöttek és szép dallamaikat hallatták. Hogy az igen tisztelt hölgyek szerepeiről soraimban valahogy meg ne felejtkezzem, — csak azt mondom ugye titokban, hogy én, ki szokásom szerint a jelen volt gyönyörű publikum között járkáltam, általában csak dicséreteket hallottam — kivált pedig kedves volt az a bájos kis Eszti, ki a Szegfű ügyvéd uram igen jó sikerrel elő adott udvariasságát jaj de természetesen utasítja vissza! Az eredménye ezen szép estének az volt, hogy a műkedvelőket mind számtalanszor kitapsolták — a bejött pénzüsség pedig körülbelül 260 ft-ra megy. Magában érthető, hogy a műelőadásnak alig volt vége, már is hallatszott itt ott: ki a padokkal, és húzd rá Gyurka, reggelig! Adja az ég, hogy e folyó év február 2-ra szükölködő székely honfitársaink fölségelésére tervezett fényes tánczivalom is sikerüljön! — Bizonyosan fog is, mert hiszen mind Bars mind pedig Hont megye szellemus fiatalága mindig ott volt, hol hazafias áldozatról volt szó. — Perczpatáki.

+ (Külföldön élő hazánkfiai kitüntetés.) A „M. S.” egy Acquiból érkezett magánlevélből arról értesül, hogy Viktor Emánuel király Magyarországi azeredes és Scheiter Örnagy hazánkfiait a savoyi keresztrenddel és lovagi czímmel ruházta fel. A savoyi keresztrend elnyerésével nemesi rang és 400 ft évdíj jár, s idegenek csak ritkán nyerik el.

+ (Elfogott rablófőnök.) Eszékéről írják, hogy az ottani vidéket régóta rettegésben tartott Gergo rablófőnök, kétségbeesett ellenállás után elfogott. E hó 13-án volt kivégezendő rögtönbírósgai ítélet folytán.

+ (Az újvidéki értelmiség) az ott tervezett szerb jogakademiát illetőleg két részre oszlott; míg az élemedettebb rész jogakademiát, addig az ifjabb nemzeti színházat sürget. Több község szép ajánlatokat tett már; így Kikinda az akademiára 10000, a színházra 5000, s Sz. Tamás 6000 ftot ajánltak. A vélemények e szétágazásának, meglehet, az lesz a vége, hogy akademia is lesz, nemzeti színház is lesz. Így aztán majd csak helyreáll az egyetértés.

+ (Farsangi hír.) Sopronban az idei farsangra nem kevesebb, mint 23 mond: huszonhárom nyilvános tánczivalom tervezetik. A jó soproniaknak, ugylátszik, nincsen okuk azt a nótát fujni, hogy: „Vége vig Andrásnak!”

Nemzeti színházi napló.

Péntek, jan. 10. „A mama.” Eredeti vigjáték 3 felv. Szigligetitől. Az eddigi drámai pályázatoknak még aligha volt jobb eredménye, mint a jelen vigjáték, melynek az életből merített tárgyát szerző nagy szerencsével dolgozta ki. Három érdekes alakja, a bőbeszédű „Mama,” a bizalmaskodó „Ugri Miska,” és „Szegfű” még sokszor fogja a közönséget kedélyes nevetésre ösztönözni. Ez alakoknak, mint már volt alkalmunk megjegyezni, Szathmáryné, Szerdahelyi és Tóth Józsefben kitűnő személyesítői vannak; azonban igaztalanok volnának, ha ezek mellett a Feleki- és Lendvaipárt is névszerint föl nem említenék. Közönség közpénzzámmal.

Szombat, jan. 11. „Bánk bán.” Opera 3 felv. Zenéje Erkel Ferenczétől. Több lap ismételve fejezte már ki azon nézetét, hogy a darab érdekesség, a benne előforduló balletresek egyáltalában nem növelik: miért tehát el nem hagyja azokat? Vagy bizonyos urak oly nagy bálványozói a lábemelgetéseknek, hogy a közhajót tekintetbe sem veszik? Az a nagy közönséget, mely ez opera előadására meg szokott jelenni, bizonyosan nem azok a benne előforduló czafrangok csábítják a színházba.

Vasárnap, jan. 12. „Dobó Katicza.” Történeti népszínmű 3 felv. Tóth Kálmántól. Ma került e darab hatodsor színré, s azon körülmény, hogy ezuttal is nagyszámú közönség volt jelen, a mellett látszik bizonyítani, hogy „Katiczának” sikerült sok udvarlót szerezni a maga számára. A mi az előadást illeti: a kik eddig jól játszottak, különösen Szilágyiné, Feleki s mindenkéülött Szigeti, azok ezuttal is elismerést érdemelnek, ellenben Rónainak nem ártana, szerepére több gondot fordítani.

Hétfő, jan. 13. „A szerencse gyermeke.” Jellemrajz 5 felv. Birchpfeifer Saroltától. Nem szeretjük annyira Birchpfeiferné asszonyt, hogy darabjaiba szerelmek tudnánk lenni, azért szinte kárba vesztetnek tartjuk azt a sok jó igyekezetet, mit az előadásnál a szereplők részéről tapasztaltunk.

Kedd, jan. 14. „Troubadour” Opera 4 felv. Verdítől. Szerda, jan. 15. „Manlius Sinister.” Eredeti dráma 5 felv. Jókai Mórtól.

Csütörtök, jan. 16., „Szép Ilon.” Eredeti opera 4 felv. Mosonyitól.

Budai népszínház.

Jan. 10. „Kérek 2 pengőt kölcsön,” 2 felv. vigjáték a „Rendkívüli előadás,” 1 felv. vigjáték. Sajnálattal kellett tapasztalunk, hogy a közönség, mint már egy idő óta rendszerint, ezuttal is csakély számmal jelent meg. Ezen, egyszerre oly szomorítólag mutatkozó részvétlenségnek okát annál kevésbbé bírjuk elgondolni, mert a műsorozat eléggé változatos, s a szereplők is lehetőleg igyekeznek betölteni helyeiket. A buzgó igazgató legközelebb új bérletet nyitott, méltányos föltételek mellett; melegen ajánljuk azt a közönség figyelmébe, mert csak a tömegesebb pártolás mentheti meg ez ifjú intézetet a bukástól. Hát lelkére tudná-e venni a testvérőrvárosok közönsége, hogy a tények megczáfolják ama sokszor emlegetett közmondást: „Él magyar, áll Buda meg!”

Jan. 11. Beődi jutalmára, Némethi Lenke k. a. föllépteül: „A lepke, vagy: Fiatal arszlón és a vén tigris.” Bohózat 4 felv. Marsanó Vilmos után Kiss Iván. Az előadott darab sok mulattató elemmel bír. De ezuttal nem annyira a bohózat, mint inkább a fiatal Némethyi Lenke k. a. adott az előadásnak érdeket, ki egy minden áron nagy látnak látszani akaró kis leányt annyi természetességgel, oly váratlan sikerrel személyesített, hogy a legszebb reményeket méltán köthetjük jövőjéhez. A közönség igen sok taps és kihívásban fejezte ki buzgó elismerését a kis vendégőrváros iránt, ki ezuttal első színi kísérletét tette. A jutalmazott is többszörös taps és kihívásban részesült.

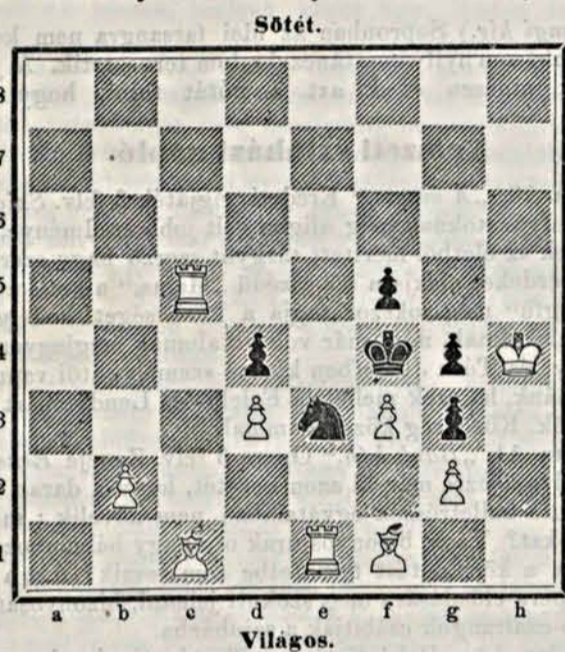
Jan. 12. Előszór: „Szép Marica” Eredeti népszínmű 3 felv. Kempelem Győzőtől. Ez új darab a szerb népeletet tünteti föl. Szerző alkalmi művet akart írni, a mennyiben iránya a szerb és magyar nemzet testvérsülésére vonatkozik. És ebben czélt is ért. Azonban a mi a darab művészetét becsejt illeti, már abban kevésbbé volt szerencsés, bár egyes sikerült jeleneteitől az elismerést megtagadni nem lehet. A beszótt szerb népdalok s szerb néptáncz udjónsguknál fogva mindenesetre többször esztétik biztositnak számára. Zenéje igazolja szerzője Allaga szép tehetségét. A budai szerb tamburások föllépte, mi a színlapon is hirdette volt, kétségkívül nem keveset tett arra, hogy a közönség, melynek színházlátogatási buzgalma, fájdalom, egy idő

őta hanyatlani kezd, a színházat egészen megtöltötte. Mind a darab, mind a zene szerzőjét kihítták.

Jan. 13. „A nagyidai cigányok.“ Színgéti 3 felvonásos népszínműve.
Jan. 14. „Becsület.“ „Szerlem és örökség.“ Egy felvonásos eredeti vígjáték. Ez este Sárközy Ferenc népzeneársága is föllépett, díj nélkül. Előadott darabjai sok élvét nyújtottak a közönségnek.
Jan. 15. Műkedvelők fölléptül: „O nem féltékeny.“ „Egy csésze tea.“ „Özvegy és proletár.“ Mind egy felvonásos vígjáték.
Jan. 16. „Vándormadr.“ Eredeti népszínmű 3 felv. Irta *Almásy Tihomér*. Báró Jósika Kálmán és Bertalanffy urak mint vendégek.

SAKKJÁTÉK.

108-ik sz. feladvány. — Pollay Móricztól (Kolozsvárott).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

18. sz. játszma. — Hirschfeld P. és Willberg között.

Egy csinos játszma került kezünkbe, mely, bár Sötét részéről a korrekt játéknak épen nem példányképe; mindamellett érdekes kimenetelű miatt olvasónk figyelmét is megérdemli.

Világos (Hirschfeld). Sötét (Willberg).
1) e2-e4... e7-e5
2) Hg1-f3... d7-d6
Philidornak, a mult század legerősebb játékosának, kedvenc védelmi húzása; azért az ily kezdetű játszmát Philidor-megnyitásként nevezik.
3) d2-d4... Hb8-c6
4) Ff1-c4... h7-h6
A nagyon óvakodó gyenge játékosok ez időelőtti húzással akarják magukat biztosítani H f3-g5, vagy F e1-g5 lépés ellen, s ezáltal rendszeren időt veszítenek.

A 103-ik számú feladvány megfejtése. (Szerző lépései szerint.)

Világos. Sötét. Világos. A) Sötét.
1) V d1-h5 H d6-e4: A) 1) A) Husz. tetsz. sz.
2) H e5-c6+ K e7-d6 2) V h5-f7+ K e7-d6
3) V h5-d5+ K d6-d5: 3) V f7-d7+ K d6-e5:
4) H e6-f4+ 4) V d7-d5+ 4) H e3-d5+

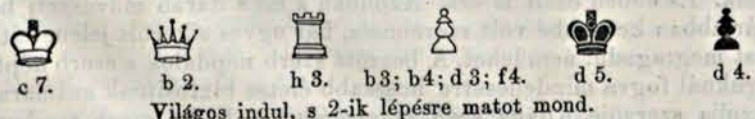
Sajnáljuk, hogy e szép feladvány véletlenül H e5-c6+ első lépésre folytonos sakk-adással is megfejtethető.

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: báró Meszén István. — Pesten: Cselkó György. — Alsó-Dabason: Metelka Béla. — Kis-Kőröscsön: Sárkány János. — Berhidán: K-y. — Szombathelyen: Kupai. — Kővágó-Örsön: Gold Samu. — B.-Ujvárosban: Kovács Lajos. — Kis-Tapolcsányon: Büttner Géza. — Gyula-Fehérvárott: Horváth Lajos. — Sarkadon: Nagy Lajos. — Páztón: Kovács Zsigmond (a 102. is). — T.-Abádon: Weisz Adolf. — Kecskeméten: Horváth György. — Parabutyban: Rothfeld József. — Kis-Szálláson: Puszták fia.

Rövid értesítések. Páztó: K. Zs. és Sz. E. A 106. sz. f. beküldött oldásánál nem H b5-d6 hanem H b5-a8 a helyes védelem. — *Emilnek:* Sorait kérjük.

Közzöljük a kezdők számára adott feladványok megfejtésének első lépéseit. Az egészét adni, a feladványok könnyűsége miatt, úgy tartjuk felesleges. A VI = B d6-c6, a VII = V f1-b1, a VIII = B a6-e6+, a IX = V h1-h6 első lépésekre fejthető meg. Hogy a gyengébbekről sem feledkezünk meg, ime újra közlünk egy két lépéses feladványt:

X. sz. feladvány. — Pollay Móricztól (Kolozsvárott).

Világos indul, s 2-ik lépésre matot mond.

Szerkesztői mondanivaló.

5936. **Sáros-patak.** M. Gy. A „magyar nyelvemlék“-re még nem került a sor. Ily tárgyú közlemények nagy számmal vannak fiókunkban; adandó alkalommal nem kerülni el figyelmünket. — Az „estély“ tagjainak szives üdvözlötünk; a barátságos kíváncsiságot igen nagyra becsüljük. Ha ön megírja címét, szivesen szolgálunk egy photographiával. Mások nem látjuk módját, dacára ön ékesenszóló okoskodásának.

5937. **Mezőtúr.** Szakmát nem szabhatunk a távolba. Itt a középponti érdekek közül könnyebb volna kihalászni egyetmást — de akkor itt kellene lenni. Bizzuk a dolgot a munkás szellem saját sugallatára, a felvett jelszó szerint: „intam et calumam pro reductore nostro!“

5938. **Hányan voltak!** Jól mondja; de most nem lehet ily összeadási problémákba ereszkednünk. Tudni fogja ön, miért.

5939. **T. Roff.** K. L. Hogy ne fogadnánk el negyedik előfizetést is? — A könyvmegrendeléseket sziveskedjék annak idejében Heckenast G. könyvküldő-hivatalába címezni, s megemlíteni a czélt — hiszszük, hogy ott kellő tekintettel lesznek ön ohajtására.

5940. **Kis-Várda.** F. J. Ily hangu „kurrentálások“ a hivatalos lapok hivatalos értesítőjébe tartoznak.

5941. **Csongrad.** S. A. Nagy kár volna, azzal vesztegetni az időt, hogy a felett versengünk, ki tett legelsőben indítványt, Pusztaszert illetőleg? Ugyis csak valami 25 év múlva kerül rá a sor igazán. A kecskeméti polgárok érdeméből az nem von le semmit, hogy ön előbb szólalt fel e tárgyban. Különböző ez utóbbi körülmény csak azért nem volt felemlítvé lapunkban, mert nem tudtuk, miután azon lapot, melyben ama felhívás megjelent, sohasem látjuk. Kívánatos, hogy versengés nélkül, összetett vállakkal mozdítsuk elő az ügyet, ha majd rá kerül a sor.

5942. **H.-M.-Vasárhely.** Sz. F. Nem tudjuk megérteni egymást. „Imre király“ az öné. A lap fél évre meg van rendelve Debrezenbe. Ára tudvalevő.

5943. **Gyula.** Sz. L. Örömmel olvastuk szives sorait s a népdalokat. Szeretjük, ha ezek régi nagy mestere is újra megszólal, s szeretni fogja a közönség is. A levél másik részében tett ajánlatot szivesen elfogadjuk s ön segédkezését kérjük. A képet jó volna mielőbb birtunk.

5944. **Uzd.** F. L. A kívánt számot, ha még van belőle, szivesen elküldi kiadóhivatalunk. A viz-és tázellenes mázról azóta újabb adatokat nem birunk.

5945. **Hanva.** Köszönet a jeles küldeményért. Azonban meg vagyunk irva, — Jónást elnyelte a czechhal. Majd máskor tán kedvezőbbben fuj a szél.

5946. **Losonc.** Innen nem régebben levelet vettünk egy oltárkép tárgyában. Midőn az írományt a kellő tudomászerzés végett egy festészbarátunkhoz átküldtük, utközben nyomtalanul eltűnt. Azon szivessegre kérjük az illetőt, hogy e tárgyban új levelet intézzen hozzánk.

5947. **Pozsony.** Dr. B. L. Kérjük a folytatást. A két lap meg van rendelve.

HETI NAPTÁR.

Hó-és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosznaptár	Nap-kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold-kelet nyug.		
			kelet	nyug.		kelet	nyug.	
Január			Jan. (ó)		Tebet			
19 Vasár.	E 2 Ep. Jéz. E 2 V. u.	7 G. K. Ján.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	
20 Hétfő	Fáb. és Sebas	8 György	7. 42	4. 40	18 Sára	8. 58	8. 55	
21 Kedd	Ágnes szüz	Sztrike	7. 41	4. 41	19 Fábán	10. 12	9. 16	
22 Szerda	Vincez. Anas	Vincez	7. 41	4. 43	20 Szuzko	11. 28	9. 39	
23 Csütört.	B. A. eljegyz.	Imrike	7. 40	4. 44	21 Vincez	* 10	3	
24 Péntek	Timoth. Fel.	Florina	11 Theodoz	7. 39	4. 46	22 Imrike	12. 45	10. 31
25 Szomb.	Pálfordalása	Pál ford.	12 Titiána	7. 38	4. 47	23 Florina	2. 2	11. 7
			13 Hermyla	7. 37	4. 49	24 21 Sab	3. 19	11. 51

Holdnegyed: 6 Utolsó negyed 23-án, 7 óra 54 percz reggel.

TARTALOM.

Báró Wenckheim Béla (arckép). Szathmári Károly. — Kapardi ur. *Vida József*. — Szolnok védelme (1552). (Folytatás). P. Szathmári Károly. — Képek a hazai népeletről. XIV. (képpel). — Szent-Pétervárott. — A hegedű. — Egyveleg. — **Tárház:** Hogyan élünk? *Kakas Márton*. — A m. Akademia palotájának ügye. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Közeledés. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

Megjelent, és a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalában s Ráth Mór könyvkereskedésében kapható:

„A magyar akademia palota tervei“ egy nagy fényképészeti műlapon.

Az eredeti tervek után készítő SIMONYI ANTAL.

Ara 2 forint.

E valóban diszes kiállítású műlap Stüler A. berlini építész elfogadott tervén kívül a többi pályázók, u. m. Henszlmann, Ferstel, Szkalnitsky és Klentze építészek terveit is hozza. A magyar közönség, mely a palota ügyéhez oly hazafiai áldozatkészséggel járult, bizonyára érdeklődéssel fogja szemlélni e művet, s ez kellő magyarázattal s irányadól is szolgálóan azon viták megértéséhez, melyek napjainkban a hírlapok hasábjain az akademiai palota ügyében oly bőven folynak. Alulírt szerkesztőség örvend, hogy ily jelesen sikerült és aránylag olcsó műlapha hivatja fel olvasói figyelmét. Mint már kijelentettük, az egész jóvődelem a palota építési tőkénének javára fog fordíttatni.

A Vasárnapi Ujság szerkesztősége.

Felölös szerkesztő Pákh Albert: (lak. magyar-utca 1. sz.)

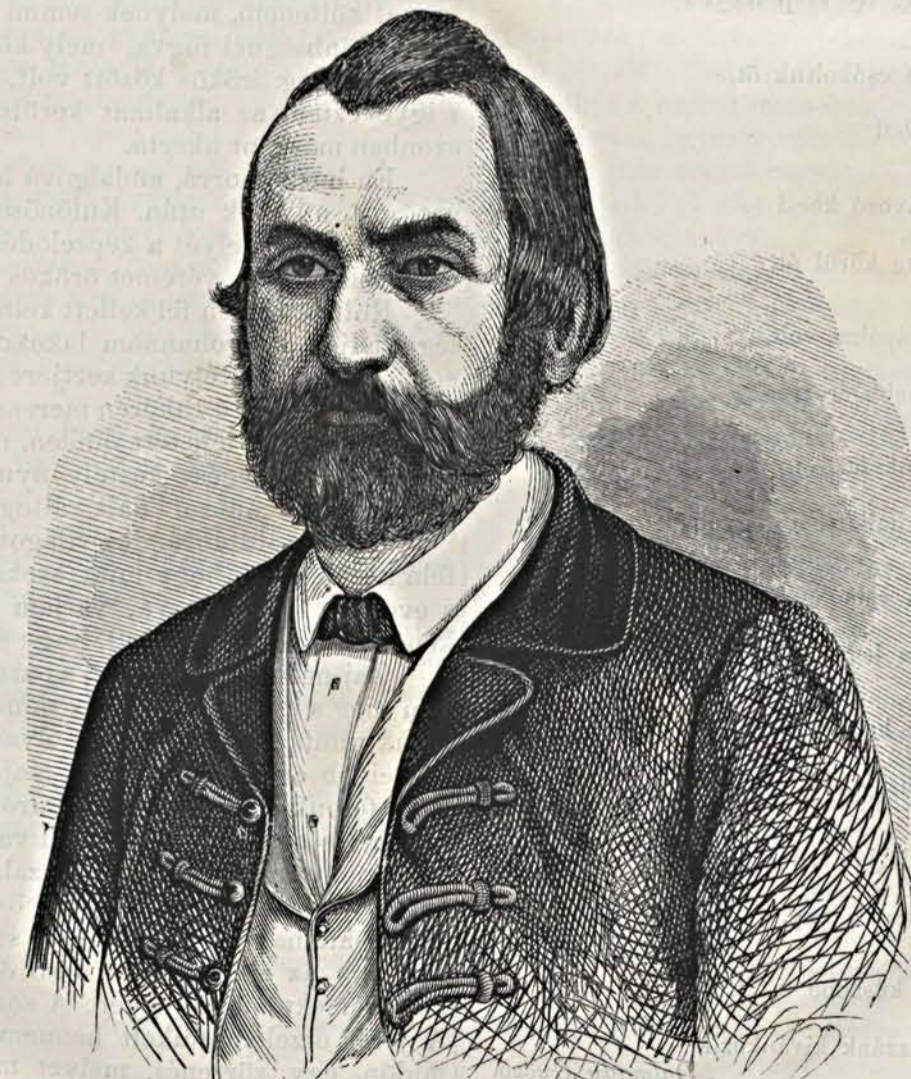
A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Rónay Jácint.

Több ízben közzölték lapjaink egész jegyzékét azon külföldön élő hazánkfiaink, kik a katonai pályán tüntették ki magukat, vagy az élet más terén vívtak ki maguknak becsületet és biztos életet. Vannak többen, kiknek neve ama jegyzékben nem olvasható, s köztök olyanok, kik a magyar névnek a tudományos pályán szereznek érvényt és elismerést. Ilyen a többi között 10 év óta Angliában élő tudós honfitársunk, kinek arcvonásaival itt találkozunk olvasóink, kik igen természetesnek fogják találni, hogy végre e jeles férfi tudományos érdemeinek méltatására is találtunk egy lapot.

Rónay Jácint, született Székesfehérvárott 1814. május 13-án, jómódu polgári szüléktől. Az elemi tanodákat és gymnásiumi tanfolyamot születése helyén és Esztergomban kitünő szorgalommal végezte. — 1831. okt. 30-án a pannonhegyi benedekiek rendjébe lépett. 1839. jul. 20-án pappá szenteltetett.

Mind elmetehetségeinek, mind tudomány-szeretetének már növendékkorában kitünő jeleit adta. Ámbár gyakori szembajban szenvedett, külön magánlakba vonulva, kedvenc tanulmányában buvárkodni meg nem szünt. A puztán álló kised zella falain még talán ma is olvashatók írónnal följegyzett szellemű versei, melyekben részint honfűi forró érzelmeit ömledézteté, részint bús panasza fakada, hogy szemfájásai miatt minden idejét és erejét olvasásnak nem szentelheti. Mindazáltal a pesti kir. egyetemnél bölcsészettudori koszorut érdemlett ki, s mint olyan a győri főapáti lyceumban a szerzet növendékeit a bölcsészeti tudományokban 1848. dik évig folytonosan oktatta. Tanári előadása igen kellemes, világos, s mondhatni gyönyörködtető vala. —

RÓNAY JÁCINT.

+ 1889.

Átalán vidám, nyájas kedélye és finom műveltsége által minden társaságnak kedvence lön. — Mint ügyes rajzoló szintén több ízben tüntette ki magát. Nagy hajlama s képessége volt a zenére is. Csekély jövedelméből válogatott könyvgyűjteményt tudta összeszerezni. A ki szerény szerzetesszobájába lépett, első tekintetre észre kellett vennie a csinos rendet és finom ízlést, butorzatain, képein, könyvtárán stb.

Irodalmi hivatásának már ez idő alatt is szép jeleit adta. Ez időben jelentek meg: „Jellemisme“ és „Mutatvány a tapasztalati lélektan köréből“ című munkái: később a győri „Hazánk“ című

lapban a „Koponya-isme“ című művét adta ki, mely azonban az „Élet története“ című művével együtt, a közbejött nagy eseményeknél fogva, akkor külön meg nem jelenhetett, s most is kiadóra vár. Nagyobbszerű munkássága azonban az 1848. év eseményei után kezdődött, melyek számos hazánkfiaival együtt Rónayt arra kényszerítették, hogy a külföld polgára legyen. Az 1849. ki világi nagy napok után a hortobágyi tanácsok éldegélt 1850. május végeig, mely idő alatt egy, a m. Akademia által kitzított jutalomkérdésre egy „lélektani rendszert“ dolgozott ki, mely most is meg van kéziratai között. A nevezett időben Hortobágy vidékétől elbucszván, a Kárpát vidékén keresztül Poroszországba, innen Hamburgba, majd Brüsszelbe s innen 1850. július végén Londonba ment, hol azóta állandóan tartózkodik, s hol irói munkássága teljes erejében fejlett ki, bár élelmét a magántanítás fáradságos munkája által kelle keresnie.

Londonban léte első éveiben „Mér, sáncz-, ut-és hidtany“ című munkákat írt s néhány hónapon keresztül előadta